

Укх шера хьалхарчарца болабеннаб Гудермеса района «Дружба» яхача совхоза цхьоалгIча отделене къахьегамхой силоса лаьрхIа хьажкIаш хьакха. 180 гектар хулача, Цымбал Петра кулгалдеча, звено участка тIара хьажкIаьш хьокхаш ба силосни агрегатий комбайнераш Шилко Василий, Абдурахманов Яхьья. Сурто хьагойт цар болх.
П. Катакова сурт.

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ

арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городской комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета а орган

Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

61 (2686) | КIиранди, 29 июль, 1962 шу. | Мах 2 кап.

ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Тахан, валови продукци арахецара 7 бетта план кхоачашъяьй Грозненски крекинг-завода коллективо. Юкъера лаьрхIача, хьалхарча ах шера электроэнерги, пар, хий, иштта кхыйола реагенташ 40 процент кхояьй цо, хIаьта къахьегама овсарле а шн процент гаргга лакхъяьй.

Къахьегама бокхха толам баьккхар 7 бетта план 5-ча июле кхоачашъяьча нов. Почкин керте латтача номер 21-1 йолча установка коллективо. Таханарча денга август бетта чотах эзараш тоннаш сийрда продукташ арахеца вIаштIехьдьннад цун. Реагенташ кхоярцеи рационализаторски предложенеш балха юкъехьувларцен масеха эзар сом кхоадад установкерча технологаша.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба вокхагIа вола оператор П. Гарижан, оператор Н. Анашин, оператора помощник М. Воробкало, кхыбараш. Сменах йола заданеш 140—150 процент кхоачашъю цар.

Хьинаре къахьийгар 7 бетта план 26-ча июле кхоачашъяьча нов. Бурлаенкос кулгалдеча номер 5 йолча установка коллективо а. Август бетта чотах бIаьш тоннаш сийрда продукташ ара а хецаш бокхача маьхе реагенташ кхояьй цо.

М. ТУМГОЕВ.

ЯХЬЕ ЯЬННАЧА ШИН КОЛХОЗЕ

«Червленский» «Коминтерн» яха колхозаш вIаши гаьна йоацаш яда. Цар лаьтташ къулбехьа Тирка тIа оттадцен. ХIаьта къилбаседа Кораногайи ареннашка кхачьачлцен дIадьржад.

Дукхача хана дехз хьадоагIа цу шин боахама юкъера доттагIал. Эшаш дола хIама дIаюха лу. вIаши новкъостал ду. Геттара чIоагIденнад цу колхозашта юкъера доттагIал укх шера.

Дукха ха йоацаш шинна а артела делегацеш хилар дIахьаи а яха, хьалхарча ах шера социалистически декхараш кхоачашдарга хьожаш. Делегацеш производственни участкашка, комсий бригадашка, фермашка хилар. Делегацеша алхха балхага хьежа ца Iеш, шо-шоай боахамашта пайдана хетар хьа а эцар, хIаьта шоашта ходенна балха юкъера кхоачамбоацараш белгал а дир.

Делегацешта гучадьнначох, яхье яьннача колхозаша иштта кхоачашдаьд шоай социалистически декхараш: «Червленский» колхоз — дулх 110,5 процент, шура 108 процент; колхоз «Коминтерн» — дулх 162,2 процент, шура 87,2 процент. Цу цифрашка хьаьжкхача бесса, нагахьа санна дулх даккхара колхоз «Коминтерн» «Червленский» колхозал гаьнна хьалхаьнаяле, шура яккхара тоьал тIехьайнсай из шинй колхозахочул, хIаьта шин социалистически декхар кхоачаш а даьдац цо.

Ка болча ялатага диллача, «Коминтерн» колхоза гIулакхаш тоьал дикагIа лел. «Коминтерн» колхозо гектара тIара 21,2 центнер кIан 20,7 центнер мукхи кхебаьча метте, «Червленский» колхозо гектара тIара 15,6 центнер кIан 18,1 центнер мукхи мара кхебабац.

Бакъда цуща цхьана «Червленский» колхоза делегацена гучадалар «Коминтерн» колхоза комсий бешамаш сов листа хилар а. цудухь царех цамогар кхетар а, хIаьта колхоза боахама, балхашта а доагIача беса лоархIам ца белга а.

«Коминтерн» колхоза делегацешта гучадалар «Червленский» колхозе жа лелаяра богаргIача бесса тергам тIа ца бахийтар. Масала, укх сахьате вокхагIа волча жа IуйIо П. Г. Черепалина леладеш дола жа Iул (1500 устагIа) Iан замалахь хургйолча даьгIенашка дажаш да. Цудухьа даьгIенаш кхоача а енна гуракьIай жа доажаде моттиг цу хилар кхерам ба.

Шинна делегацена гучадалар шинна а колхозе юртбоахама культураш лелаелга хIанз а эсала долга. Сацамашта гIулакх во ду, балхаш комплексни вIашагIдехкадац. Минеральни органически удобренеш кIезига ехк кхашка, дIайиннача хIаьшта раствор НРВ тохилга ма эшша дац.

Укаш а дукхха кхыдола дешаш а дувцаш юкъара собранеш хилар «Червленский» «Коминтерн» колхозашка укх деношка.

А. САЛОВ,
КПСС обкома Наурски территориальни совхозно-колхозни управленера инструктор.

ДАЬХЕННА ДУКХАГIА ДУЛХИ ШУРЕИ

КПСС Централни Комитета март бетта хиннача Пленума решенеш кхоачашъеш цхьацадола толамаш даьхад семилеткан дIьаьгIча шера Нохч-ГIалгIайчен хьайбаш леладераша. Дикка дебадаьд хьалхарча ах шера хьайбаш, дукхагIа йоах хьайбай продукташ. 1961 шера хьалхарча ах шерачул дукхагIа яьккхай укх шера 1 июль тIакхоачаш шура, 106 процент кхоачашьяьй ялх бетта йола паччахьалкхенга дулх дохкара план.

Деттача доахана продуктивность лакхъяра хьакъехьа доккхий толамаш даьхад хьалхарча ах шера хIара фуражни Iатта лоархIаш 1488 килограмм шура яьккхача Шелковской районерча «Красный пахарь» яхача 1405 килограмм яьккхача Ленина цIерахчен колхозий къахьегамхоша.

Дика къахьийгад семилетка дIьаьгIча шера йола паччахьалкхенга дулх дохкара план 20 июль тIакхоачаш 60 процент совгIа кхоачашъяьча Наурски территориальни производственни управленена чуйоагIача боахамий хьайбаш леладераша. 53 процент кхоачашъяьча ножай-юртхоша. Къьстта дика къахьийгад шера йола паччахьалкхенга шура йохкара план 70 процент кхоачашъяьча Надтеречни, Наурски, Сарен районерча фермай болхлоша.

Дулх шуреи яккхара а паччахьалкхенга йохкара а планаш кхоачашъяра дикка толамаш даьхад хьалхара ах шера Курчалой, Надтеречни, Наурски, Шелковской, иштта кхыча районий къахьегамхоша.

Цхьабакъда, ала дезаш да дулхи шуреи яккхара а паччахьалкхенга йохкара а хьакъехьа вай республико даьха толамаш дуккхьал хьалха латтача колхозийн совхозийн къахьегамхоша шоай низ цу кхобеш хьегар бахьан болаш даьха хилар. Дукха боахамаш да вай республике укх шера 1-гIа июль тIакхоачаш соакха хьалхарча ах шерачул кIезигагIа шурен дулхи даьккха а уж продукташ паччахьалкхенга йохкара план кхоачаш ца еш а.

Геттара ледара латт дулхи шуреи яккхара а паччахьалкхенга йохкара а гIулакх Грозненски территориальни производственни управленена чуйоагIача колхозашкеи совхозашкеи. Цу зонерча боахамашка соакха цу ханачул 22 процент кIезигагIа даьккхад дулх хьалхара ах шера. Дикка лохенна деттача доахана продуктивность Гудермески территориальни производственни управленена чудоагIача боахамашка а.

Республикерча дукхача боахамашка дулхи шуреи паччахьалкхенга йохкилга а лохдалара керттера бахьан да колхозийи совхозийи хьайбай боахам деIабоалларга даькъе вай дукха кхоачамбоацараш хилар. Дахка дезаш да дукха доахан Iаьхара дус, дукхача боахамашка ледара латт доахан кхабара, уж доажо моттигаш йолча дIа а дига доажадара гIулакх, дукха хьайбаш дов, детта доахан силос а кхы доахкар а дуллаш кхабу бийсанна. Ледара латт наха юкъера политически болх а. Хьалха латтарий опытах бокъонца пайда эцац.

Хьайбай боахам сихха дIахо деIабоалабара а дулх, шура, кхыйола хьайбай продукташ йоахилга алсамдаккхара а эша торонаш йолаш я вай республике. Цкъа-дале, дIайина шортта хьажкIаш я республике, дукхача колхозашеи совхозашеи ханнахьа силос кийчъяьй, цудухьа силос а кхы доахкар а дехкаш детта доахан кхаба а царгара дукхагIа шура яккха а торо я. ШозлагIа-дале, Iалаьмате дика лоаман даьгIенаш я вай. ХIанз цига дажараш мискел пхиаш доахани жан дажа моттиг я дуккъал цхьан Первомайски районе. Ховш да лоам дажа доахан чехка тоалуш хилар а хIаьта цига дажача деттача доахана шура хьаьнагIа хилар а. Вай республикерча боахамий кулгалхой декхар да цу даьгIенех бокъонца пайда эцар, хIанз цига дажача доаханна эшар лоаттадар.

Паччахьалкхенга дулх дохкара ах шера план кхоачашъяьй вай республико. Цхьабакъда, дукхха боахамаш да вай дулх соахкарчул кIезигагIа даьккха а из паччахьалкхенга дохкара план кхоачаш ца еш а. Иштта дукха боахамаш да вай юкъера лаьрхIача хIара Iатто лу шура соахкарчул кIезигагIа йолаш а. ХIара районе да дикен вои боахамаш, хIара колхозе, совхозе ба хьалха латта дояркаш, IаьсИй леладераш, кхыбола болхлой. Хьалха латтача боахамий, дикагIа болча колхозхой, совхозий болхлой опыт шера дIайоаржаяр, из балха юкъеяхьар, тIехьалатта боахамаш хьалха латтараштта тIехьаккхедар — из да производственни управленей, райкомий, райисполкомий, колхозийн совхозийн кулгалхой декхар.

1962 шу чакхдала пхи бутт мара бисабац. Территориальни производственни управленеша, районни партийни советски организацеша эггара хьалха дезар да дулхи шуреи доаккхилга алсамдаккхара беррига хьайбаш леладераш оарцагIбоахилгеи паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план кхоачашъелгеи.

Колхозийн совхозийн партийни, комсомольски, профсоюзни организацей декхар да хьайбай продукташ йоахилга алсамдаккхара фермай беррига болхлошта балха шера социалистически ях йоаржаяр. Цхьаккха ферма хила йиш яц паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара планаш кхоачаш ца еш.

ДукхагIдолча даькъе хьайбаш леладерех тийша да хьайбай продукташ йоахилга алсамдаккхара гIулакх, хIана аьлча бежа Iуй, жа Iуй, доиркаш, IаьсИй леладераш бу хьайбаш доажадераш, царна хIама дуладераш, хий моладераш, деттадаш. Цар хьайбашта гIулакх дарга хьежжа хургда дулхи шуреи алсамдалар а. Цудухьа боккха лоархIам болаш да фермай болхлошта балха эша хьалаш IалашдаР, царна юкъера политически а культурни а болх тоабар.

Иштта лоархIам болаш да хьайбаш леладерий кадраш бокъонца балха дIанийсъяр, дояркаш, кхыбола фермай болхлой гIулакх доацаш хувцаш хилар цIендаь дIадаккхар. Бокъонца вIаштIехьбаькха беза хьайбай боахам деIабоалабар.

Дика лелац вай республике хьайбаш доажар кулгалдарна Iана кхоачамбари. IахьатIакхача дукха ха ца йисалра а ховш мамогта сихде деза йол кийчъяр, сихха вIашта а теза дIаоттаде деза ча. Деррига доахкар хьайбашта Iа доаккхардолчча дIаоттаде деза, кхоачамбалла силос кийчъе еза, фермашта ремонт е еза, кхы балхаш де деза.

Новкъостий хьайбаш леладераш! Бокъонца оарцагIдоела Даьхенна дукхагIа дулхи шуреи

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1962 ш. 29 июль № 195 г. Москва

Новкъостий матросаши салтийи, старшинаши сержанташи!

Новкъостий эпсараш, адмиралаш, инаралаш!

Новкъостий кемаш деча промышленноста болхлой, инженераш, техникаш!

Тахан вай Дахьен халкъаши Советски Гермацарча Низий тIемахошеи дезду СССР ТIема-Форда Флота Ди.

КПСС XXII съезда исторически решенеш кхоачашъяр духьа деррига халкъо кхоьсам лоаттабеча хьале дезду из цIей Советски Союза къахьегамхоша.

Даим бебаш латта чиш низ лаьттан тIа чIоагIа машар Iалашбара, дунен керда тIом ца хилийтара тIабергахьа лоаттабу Советски паччахьалкхено.

Цхьабакъда, чуийна тIема кийчонаш еш, агрессивни тIема провокационни болх шербеш да малхбузехьарча империалистически паччахьалкхений доалера гIозараш.

Машар чIоагIбар духьа, социалистически Дай-мехка, деррига дунен тIарча социалистически системa кхерамзле IалашъяР духьа Советски паччахьалкхено тIемах лораялара низа чIоагIбара, вай ханарча тIема техникера герзаци Эскари Флоти Iалашъяьш хилийтара мел эшар деш я партии правительствой.

Советски тIемахой сийлахь декхар да шоай тIема говзал шаьрьелга, тIабийрзза керда техника Iомаелга, коммунизм хьалъеш доаллача вай халкъа хIама хьакхоллаш бола къахьегам лорабара даькъера доккхийн сий долен шоай декхараш сийленца кхоачашделга.

Моаршал а лу аз шуга, деррига халкъа цIейца — ТIема-Форда Флота Денца даькъал а дувц аз шо.

ТIемеи политически кийчонна, бIецара дисциплина чIоагIъяра, фелал лакха лоаттаяра, кемаши доакъоши эшшача хана тIема кийча хилийтара дIахо а каялар лов сона ТIема-Форда Флотаца гIулакх деш барий.

Дай-мехка флотана эггара дикагIа дола кемаш хьадара керда толамаш дахар лов сона кемаш хьалдеча промышленноста беррига болхлошта.

ЦIей белгалдаккхара аз приказ лу:

Тахан, 1962-ча шера 29-ча июле, залпах ткъоззза йоккхий топаш а кховсаш салют лолда вай Дахьен столице — Москве, союзни республикай столицашка, городашка-турпалашка, хIаьта иштта флоташкеи флотилашкеи а.

Даькъала хийла дукха еза вай Дахье!

Даькъала хилда коммунизм хьалъеш доалла сийлахь-доккха советски халкъ!

Даькъала хийла, Советски ТIема-Форда Флот!

Сийле хийла советски халкъа деррига толамаше дегаш урауьттадеш а уж вIаштIехьдоахаш а йолча хьамсарча Советски Союза Коммунистически парте!

СССР оборона министр
Советски Союза Маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.



IомалуцИ шаьрлушн йолча фордаш тIарча бирсача походашка тIема моряк'аша шоай кемаш тIара унзара герз Iомаду, хIаьта флотски специальностa мастераш а хул царех.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) комсомольцаш комендор В. Тюмкини торпедист М. Синелькови.
М. Редькина сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи

1962 ШЕРА I-ча АХ ШЕРА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЯХАРАИ КИЙЧЪЯРАИ ТЕРРИТОРИАЛЬНИ ПРОИЗВОДСТВЕННИ СОВХОЗНО-КОЛХОЗНИ УПРАВЛЕНЕШИ РАЙОНАШЕИ ЛАЬЦАЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГИЙ ХЬАКЪЕХЬА

1962 шера хьалхарча ах шера хьайбай продукташ совнагIа яхарахи кийчъярахи территориальни производственни совхозно-колхозни управленеши районийи социалистически яхьа итогашка а хьежа, КПСС обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои социалистически яхье котъяьннилга а хьакъдеш, КПСС обкомеи НохчГIалгIай АССР Министрий Советеи карара кара тела Цlе байракх хьожаьяй Наурски территориальни производственни совхозно-колхозни управленена (управлене начальник нов. Самарский, КПСС обкома парторг нов. Пожидаев). Цу управлене, 1961 шера хьалхарча ах шерача йийсдича, совдаьккхад дулх 1,3-зза, шура 9 процент, фуаш 25 процент, тха 4 процент. хIаьта хьалхарча ах шера дулх кийчдара план 156 процентих тха кийчдара план 104 процентих кхоачашъяьй, цунца цхьана доахан, хьакхарч, жа деба а деш.

Социалистически яхье котъяьннарг а лаьрхIа, КПСС обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи карара кара тела Цlе байракх а хьожаяьй 1961 шера хьалхарча ах шерача нийсдича, дулх 1,6-зза, шура 1,2-зза, тха 15 процент дукхагIа даьккхача а, доахан деба а деш, хьалхарча ах шера план дулха 114 процентих, шурийна 127 процентих, фуашта 120 процентих, тхана 303 процентих кхоачашъяьча а Наьсарен района (КПСС райкома секретарь нов. Хаматханов, райисполкома председатель нов. Сагов).

Цул совгIа, белгалъяьккхай хьайбай продукташ йоахилгеи кийчъелгеи дика вIашагIделла Шелковской район,

ДикагIбараштa — цIе байракхаш

2 бутт хьалха, коммунистически къахьегама коллективий ударникийн кхоалгIа слете, «Коммунистически къахьегама завод» яха сийлен цIи елар Грозненски нефтемаслозавода коллективана (директор н. Квашнин, партогранизаце секретарь н. Захарченко, завкома председатель н. Шалаева). Ветта-бетта керда къахьегама толамаш а доахаш сийленца лелало коллективо из йоккха цIи. Валови продукци арахецара план 107,6 процентих товарни продукци арахецара план 104,7 процентих кхоачашъяьй укх шера шоллагIча квартале. Къахьегама овсарле планах лаьрхIачул 7,8 процент лакхъенней, продукцега шийга дIадодар чухьаккхара тоьтах 152,5 эзар сом паччахьалкхене ахча кхоадьд.

Укх деношка социалистически яхьа итогаш я аь, болх дикагIа леладарах РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела Цlе байракх а 11 875 сом хьадкара преми а хьожаяьй Грозненски нефтемаслозавода коллективана.

Совнархозеи облсовпрофеи карара кара тела Цlе байракхи 2200 сом хьадкара премии хьожаяьй 1962-ча шера план ханал хьалха кхоачашъяра а социалистически яхь дIайолаьча, шоллагIча квартале план массе даькъе а дикка тIех кхоачашъяьча «Малгобекнефта» НПУ коммунистически къахьегама цIи лелаеча шоллагIча нефтепромысла коллективана.

Электроэнерги кхояра даькъе социалистически яхье доккхий толамаш дахар бахьан долаш карара кара тела Цlе байракх а иштта ахчан премй а хьожаяьй 4 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхояьча Грозненски химически завода коллективана.

ШоллагIа ахчан преми хьожаяьй дахчан хIамаш еча промышленностен гIишлой материалий промышленностен управлене № 1 йолча кирпични завода коллективана. ХкоалгIара ахчан премеш хьожаяьй «Старогрознефта» НПУ 2-ча нефтепромысла, Ассиновски консервни завода, Грозненски теплоэлектроцентрала коллективашта.

Цул совгIа облсовпрофа президиумо республикански Сийлен доска тIа дIаязъе оттадай промышленни предприятех, гIишлой организацей, транспорта, юрта боахама 35 коллектив.

С. ЧУХАРЕНКО,
Нохч - ГIалгIай облсовпрофа къахьегамеи алапеи отдела заведующи.

МОСКВА. VIII Деррига дунен ракха дуьхьалара конгресс. Сурта тIа: конгресса заседаней зале.
А. Стужина сурт. ТАСС фотохроника.

хьажкІаш хьувкъаяра хьинаре къахьегаш ба комсомольцаши кагирхойи

Районни комсомольски организаце 1962-ча шера тІаэцаш дола социалистически декхараш дувцаш ВЛКСМ Наьсарен райкома пленум хилар укх шера февраль бетта. Къаьстта дукха терко еш дийцар цига хьажкІаш кхеяра даькъера декхараш.

Укх шера хьажкІаш дика хьувкъийтара лоаттабу къовсам соахка гурахьа дІаболабелар. Цу ханне а вІашагІъеллар хьажкІаш лелаергйола 19 звено.

ХьажкІаш дІаювргйола цхьадола латта гурахье а аьхар, 1961-ча шера ялат чуэцилга тІехьадахар бахьан долаш, юхедиса латта бІаьсти аха дезаш хилар.

Укх шера апрель бетта, хьажкІаш кхеяра гІулакх керттерча даькъа шоай бе доллара комсомольцаши кагирхойи тІахьийхача ВЛКСМ XIV съезда болх чакхбаьнначул тІехьагІа, кхы тІа а хьажкІаш лелаю 17 комсомольско-кагирхой звено вІашагІъеллар районе.

ХІанз укх сахьате 553 саг юкъе а воагІаш, 36 комсомольско-кагирхой звено я районе хьажкІаш кхееча балхаш деш. Цу ткъаь ялхайтта звенох 20 звено механизированни я, 16 кара балхаш а деш хьажкІаш хьалкхееш я. 5110 гектар хьажкІаш я цу звеноша лелаераш, царех 4630 гектар ялата лаьрхІаи 480 гектар силоса лаьрхІаи. ХІара гектара тІара 50 центнер фуалъяьхача хьажкІий яккхеи силоса лаьрхІа дІайийнача хьажкІий хІара гектара тІара 450 центнерал кІезигагІа доацаш моша гІад даккхеи декхар тІайийцад звеноша.

Гурахье а хІара гектара 12 тонн кхоачаш моттигереи минеральнии удобренеш ехкар комсомольско-кагирхой звеноша хьажкІаш дІаюврггйолча кхашка. Дика дІоахденнача латта 15-ча апреле дІае йолаелар хьажкІаш. Моттигашкарча хьалех дІае торо мел йолча латта, 3250 гектара тІа, квадратно-гнездови хьисапе дІайийра хьажкІаш.

ХьажкІаш дІаера балхаш ханнахьа а дика а чакхдаьхар «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделенерча Манкиев Хьамидеи, Гелисханов Макшарипеи, «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделенерча Колоев Махьмадеи звеноша.

ХІа аьнна хьажкІаш дІайийна йоаллашехьа дІадоладир царна гІулакх делга. ХьалтІахьайна оасар дохадареи латтанцара тІоадал кІезигагІа йовргйолаш, латта цамцадаккхареи духьа хьажкІаш хьалтІа а ялалехьа макхаш даьхар. Цул тІехьагІа, хьажкІаш хьалтІайоаллашехьа а, тІадаьнна оасар доха а деш, шозза культиваци йир хьажкІий участкашка. Самолеташца гербицидаш етташ а цунца цхьана аммиачни селитраца латта тоадеш а балхаш дир. ХьажкІашта гонахьа гувнаш дарца чакхдаьлар царна деш дола гІулакх.

ХьажкІашта хьалхара гІулакх деча хана эггара дикагІа толамаш даьхар «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене Мальсагов Осман керте латтача механизированни звеноси, Яндрерча отделене П. Часыгов, «Октябра 40 шу» яхача совхоза Наьсар-Кертерча отделене Бекмурзиев Махьмади Кодзоев Хож-Ахьмади, ТІой-Юртарча отделене Кодзоев Бахьауддин, Долакха-Юртарча отделене Кулбужев Мухарбик керте латтача звеноша. Уж балхаш дика дарах ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ яьхай Мальсагов Османеи Кодзоев Хож-Ахьмадеи звеноша.

ХьажкІаш иштта дика хиннай «Назрановский» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене Альдиев Макшарипеи Албогачиев АртагІаи, Іаьли-Юртарча отделене Евлоев Борисеи, «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТІой-Юртарча отделене Осмиев Махьмадеи, Долакха-Юртарча отделене Іалиханов Джабраилеи звеной кхашка.

ВЛКСМ райкоме вІашагІъелла я 20 саг юкъе а воагІаш йола къоначa хьажкІаш лелаерий штаб. Цу штабаца ба дикагІа бола механизатораш, звеньевойш, юрта боахама специалисташ. Цунна кулгалдеш ва «Назрановский» совхоза Яндрерча отделене агроном М. Аушев. ТІалатта балхаш толамца чакхдахара, духьала нийслу халонаш эшаяра, балхашцара ледарлонаш ханнахьа хьагуча а йоахаш юкъера дІаяхара звеной членаш оарцагІбоахаш дукха балхаш ду штабо. ХьажкІашта гІулакх деча хана дІахьа а ухаш вІаши болх мишта латт хьожаш хилар дукха звенош. Цхьаннахьара дикадараш массанахьа дІадовзийтара а кхоачамбоацараш гучадахара а доккха беркат даьлар цу вІаши деча тохкамех.

Къонача хьажкІаш лелаерий салаІар культурно вІаштІехьдаккхара а йоакхо ю штабо. Звеношка ханнахьа керда газеташ, журналаш дІакхачийтара, къахьегама листокаш ханнахьа араяхара тІахьожам лоаттабу. Кхашка а ухаш къонача хьажкІаш лелаерашца агитационни балхаш леладу А. Горчханов керте а латташ йолча районни культура ЦІен агитбригадо.

ХІанз укх сахьате дикача хьал тІа я комсомольско-кагирхой звеноша лелаю хьажкІаш. Юккъера лаьрхІача хІара гектара тІа 40—45 эзар хьажкІий гІад да. Кагирхоша тІайийца декхараш доккхий да. Шоаш леладеча латтан хІара гектара тІара Кодзоев Бахьауддина звенос 80 центнер, Кодзоев Хож-Ахьмада звенос — 65 центнер, Мальсагов Османа звенос — 75 центнер фуалъяьхача екъача хьажкІий яккха дош деннад.

Наьсарен районерча къонача хьажкІаш лелаераша сийленца кхоачащдергда шоай дош.

В. ИВЕНСКИЙ,
ВЛКСМ Наьсарен райкома секретарь.

ХЬИНАР СОВДОАХАШ

Мехкдаьтта даккхара ворхІ шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхьа юкъе а баха, къахьегама керда толамаш даьхад «Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла мехкдаьттахоша. Ханал ворхІ ди хьалха кхоачашйир цар мехкдаьттеи гази яккхара ворхІ бетта план. Доагор даккхара планаш бетт-бетта тІеххкоачаш а еш, промысла мехкдаьттахоша къаьстта дика балхаш ду 1962-ча шера. Планал совгІа эзараш тоннаш мехкдаьтта даьккхад коллективо хІанзалехьа а.

Мехкдаьтта дукхагІа даккхарца цхьана хадданза совдул коллектива балхацара техникоэкономически хьокхамаш а. Планах лийрхІачул 3,7 процент дукхагІа лакхъеннай къахьегама овсарле. Мехкдаьтта тонн яккхарга дІадодар укх ворхІ бетта 2,8 процент чухнахьа даьккхад, цунах торо хиннай массехк эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходе.

Болхлоша, инженераша, техникаша тІабийрзза творчески къахьегарца, мехкдаьтта даккхара керда техникеи технологии юкъеозарца, дикагІа дола къахьегама хьисапаш леладарца, балха процессашта автоматизации механизации ярца вІаштІехьдаьннад промысла коллектива уж толамаш даха.

Скважинай балха беча тІахьожаме яь Іийнаяц промысле механизации автоматизации. Йизза механизаци яь да латтан кІалха скважинашта ремонт яра балхаш, йизза автоматически болх беш я мехкдаьтта тІоанашка хий чуухийташ йола насосни станци. ЧІоагтІа даьржад промысле вторични методашца мехкдаьтта доаккхилга. Цу наькъаца доаккх промысле доаккхача дерригача мехкдаьттах 25 процент совгІа.

Мехкдаьтта доаккхилга алсамдаккхара Іалаьмате боккха лоархІам болаш ба Іочуухийтача электронасосашца мехкдаьтта даккхар. Цу насосашца болх беш йолча хІара скважино, вешта болх беш йолчул шозза дукхагІа мехкдаьтта лу. Іочуухийтача электронасосашца болх беш 38 скважин я хІанз «Октябрьнефта» НПУ.

Промысле доаккхаш дола мехкдаьтта дукха бІаьш тоннаш тІа а кхетийташ 175 геолого-технически гІулакх чакхдаьккхад промысла коллективо укх дІабахача ворхІ бетта. Уж гІулакхаш бахьан долаш, луш дола мехкдаьтта шозза алсамдаьнна скважинаш дукха я промысле. Царех я № 126-14, № 110-11 йола а, иштта кхы дукха яраш а.

Мехкдаьтта алсамдаккхара даькъе доккха новкъостал ду скважинашта латтан кІалха ремонт еча болхлоша. Цар болх дика а овсарле лакха йолаш а хилар бахьан долаш вІаштІехьдоал технологически режим массаза лаккхача боарам тІа лоаттае.

Скважинашта латтан кІалхара ремонт ерашта юкъе эггара хьалха латт ший балха норма 120,8 процент кхоачашъяь йола нов. Сенюхаева бригада. Иштта дика балхаш ду операторий Паплутина, Козлова, Байгиреева, кхы дукххача а сменаша.

Промыслерча кхоачамех бизза пайда эцара, мехкдаьтта алсамдаргдола а къахьегама овсарле лакхлургйола а наькъаш лахара доккха беркат доал рационализаторийи изобретателийи творчески балхах. Промыслерча хІара пхе болхлочох кхоъ рационализатор ва. Укх шера хьалхарча 6 бетта 85,2 эзар сом паччахьалкхен ахча кходе торо хулийташ йола 166 предложени еннай рационализатораша. Промысла коллективо чІоагтІа хам беш а сий деш а ба укх шера хІаране массехк рационализаторски предложени енна дикагІа бола рационализатораш мастер Михайлов, механик Егиянц, оператор Дудошкин.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ телемеханизированни промысла воккхагІа вола инженер.

Укх шера цхьоалагІчен шоллагІчеи квартале социалистически яхье къаьстта дика къахьегарах шозза вІаштта завода дІа-юха луш йола ЦІе байракх еннай Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача завода 43-5 йолча установка коллективана. Цу юкъагІа кхояьча бедалах, хих, парах, электроэнергех 43 эзар сом пайда баьннаб. Июль бетта валови продукци арахецара план кхоачашъяь а яьнна хІанз август бетта чотах къахьег Чирков Виктора доалдеча 43-5 установка коллективо.

Массаз а установке хьалха латташ ба коммунистически къахьегама ударникаш А. Мерохотов, С. Фурашов, Э. Тарасова, А. Кравцов, Г. Кузина, иштта кхыбараш.

Сурта тІа: 43-5 установкацарча смена баьча балха итог еш ва Чирков Виктор.

Д. АМАРОВ.
И. Плиева сурт.

РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ— ПРОИЗВОДСТВАНА НОВКЪОСТАЛА

Къахьегамцара гІулакхаш коммунистически хилара цхьа белгало я болхлой, инженерий, техникий рационализаторски болх. Дукха да Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводерча рационализатораша даь дика гІулакхаш. Ер шу доладелча денз 83 эзар сом пайда луш йола 352 рационализаторски предложени балха юкъейихьай цига.

Рационализатораша еннача предложенех эргаяьккха тоа а яь, юха а болх бе йолаялийтай укх шера цхьа атмосферни установка. Эргаяьккха тоаярах 500 тонн тІакхийттай цу установка арахецаш йола продукци.

Парафинови цеха болх чІоагІа тоабеш а 45 эзар сом пайда боалаш а яр новкъосташа Мальцеваси Красовскеи, иштта кхычари енна рационализаторски предложени.

ХьалхагІа цхьаккха пайда а ца луш, хий бІех а деш Шолжачу дІачудехкаш хиннача щелочни хих бетта 20 тонн совнагІа мехкдаьтта продукташ яха торо хулийташ я № 1 йолча цехерча технологаша нн. Бычковаси Танаянцеи енна предложени.

Производства керда кхоачамаш лохаш дукха балхаш ду заводе, хІаьта цу даькъе хьинаре къахьег рационализатораша. Масала, Іанареи продуктовии цилиндр ювзаш йола чона кІийле пайдана йоацача яьлча № 6 йолча цехе Іанарца болх беча насоса сварни кІийле е аьнна предложени елар слесара Д. Рафаилова. Чона кІийле юха хьалъе эттача дукха ха эшаргь яр, хІаьта насос болх ца беш гайта йиш яцар. Рафаилова предложени бахьан долаш шиди мара ца доаккхаш болх бе йолаялийтар насос.

Болх беча доадеш дола доагор дуккха а чухнахьа даккха торо хулийташ рационализаторски предложени елар № 11 йолча установкерча оператора М. Невежина.

Къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега шийга дІадодар чухнахьа даккхара, паччахьалкхен рузкъанна кхомбара даим керда торонаш лохаш, творчески къахьегаш хиларца заводе дика бовзаш а ерригача коллективо чІоагІа сий деш а ба хьинар дола рационализатораш Бычкова, Туманюк, оператораш Веников, Минин, слесараш Бирюков, Нефедов, иштта кхыбараш.

Иштта шоай беррига низ тІа а бахийта технически прогресс хьалхатетташ ба тха заводера рационализатораш.

Л. ШАХОВА,
Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализацена йола инженер.

ГІишлонхой дош

Грозне Орджоникидзе проспекта тІа сихха хьалдеш латт 40 квартира йола цІа. Цун цхьоалагІча этажа тІа кафе-закусочни хургья. 1963 шера эксплуатаце дІадала дезаш да из.

ЦІа хьалдеш я номер йиъ йолча гІишлой-монтажуправлене нов. Сааков мастер вола коллектив.

Пхи этаж йола цІа хьалдетта а даьнна хІанз штукатурни балхаш деш латт. Коллективо дош деннад укх шера из заказ кхоачшде, аьнна.

Доккхий толамаш доах балха тІа Самойленко Михаил кулгалдеш волча коммунистически къахьегама бригада. Массане а сий деш ба штукатураш Медведева Марияи Тимофеева Лизаи.

А. ДОДОВ.

Киргизски ССР. Билла боалаш латт Фрунзера Оше бода никъ. Цун доккхагІа дола дакъа хІанзале а йистедаьннад. ХІанз керттера балхаш деш латт эггара халагІа йолча участке — Туя — Ашуу яхача лоам. Цу лакхача лоама кІалгІолла чакхйоаккхаш латт Сусамырски туннель.

Сурта тІа: Сусамырски туннеле чуводдача.
В. Кошевой сурт. **ТАСС фотохроника.**

Нохч-ГІалгІайчен кхалнах дІаяхача замах юхедисаращца лоаттабеча къовсаме

Коммунизм хьалъяра декхаро дІадех партийни, советски, комсомольски организацешкара коммунистически дог-уйла долаш советски нах хьалкхебелга. Цхьабакъда, вай бахархоех цхьабараша дынах юхедиса во гІулакхаш леладаро новкъарле ю коммунистически мораль йолаш керда саг хьалкхевара декхараш толамца кхоачащде, хІана аьлча цар могаду наьха сакхетам чу а оамале а капитализмах юхедисараш хилар, социалистически обществе бокъонаш телхаелга, доаржаду бІеха гІулакхаш, оамалаш.

Нохчехи гІалгІаехи цхьаболча наха юкъе чІоагІа даьржад шариІатах юхедисаьраш, реакционни Іадаташ. Къаьстта дика хьахьокх из кхалнахаца леладеча гІулакхаша. Ислама ды массаз а гІийртаб лоалла латтача сага хьал долаш кхалсаг хилийта. Цудухьа шерра доаржаду моллашеи мурдашеи исламах а шариІатах а юхедисараш. Къаьстта чІоагІа доаржаду цар шариІатах юхедисараш кхалнаха юкъе. ШариІато могаду бежан, кхы хІама санна кхалсаг йохкар, эцар, йодаяр. Кхалсаг маІача сагага маьре дІаяхача кхы дІахо цар хургдолча вахараи, цхьана уж тарлургхиларан ца хиларан сагота бац халкъа гоама дола къаьнача замах юхедисараш доаржадераш. Цудухьа могаду цар берашха йоІ ха яхача сагага маьре гІолга. Саг йоалаяь мах беча хана молла дІахьеду кхалсаг маІача сага мутІахьа хила езилгеи цо аьнначоа духьал хила цун бокъо ца хилари.

ШариІатах юхедисараша могаду дукхха истий кхувлилга а. Цу юхедисача воча гІулакха бехке ба сакхетам боацаш бола дукха истий кхийла цхьабола маІанах хинна ца Іеш, истий болча нахага маьре уха кхалнах а. ШариІата яхачунга хьежжа мах а беш маьре ухача цу тайпарча кхалнаха вай дезала сий лоху, вай обществана доккха зулам а ду. ДукхагІча даькъе шоай истий чотах баха тунеядцаш хул дукха истий кхийлача маІача нахах. Патриархально-родовой лоаттамах юхедисараш харцдеча, шариІатахи реакционни Іадатахи юхедисаращца къовсам лоаттабеча вай обществана гоама ба дукха истий кхувла маІанах а дукххаза маьре уха кхалнах а.

Курчалой районерча Ялхой-Мохк яхача юрта яхаш йола Татаева кхойттазеи Ножай-Юртара Сешиханова Аймани нийссазеи маьрел даь ба. ДукхагІча даькъе уж маьре ихаб кІал дезал болча маІача нахага. Наха сий дац цу морача кхалнаьха. Иштта наха лархІа езаш яц, нагахьа санна марах къасташ хилча наьна безамах а даьх а, шарІа мопа мадарра ший бераш маьрага дута кхалсаг а. Ший йишас Шамилева Майсас ца юташ маьрацара къасташ цунга ши бер а дита ера Шаьла районерча ЗІамигача-АтагІа яхаш йола Умарова Халипат. Цул тІехьагІа шийх тоам нийцача цу ший йиший лоІамца кІал сесаг а бераш а долча Темербулатов Саламийга маьрел дир Халипата. Дерригa а ткъаь кхоъ шу мара дац цун. Цхьабакъда, диазза маьрел даьд цо, бераш а дІаккхайса. Сий деш хургбий цу тайпара кхалнах вай обществе? Хургбац! Уж санна бола кхалнах вай кІезига бале а, цхьабакъда, болаш-м ба.

Берригача вай мехкарча кхалнаха санна Нохч-ГІалгІайчен кхалнаха а маІача наха нийсса хьинаре дакъа лоац паччахьалкхен, общественни, производственни, культурни балха тІа, коммунизм хьалъеча. Республика боахама а культура а цхьаккха дакъа короргдац нохчийи гІалгІайи кхалнаха къа ца хьегаш. Хьалха йоазувдешар ца ховш, баьде хиннача, лоалла латтача нохч-гІалгІай кхалнаха кхыча къамий кхалнаха нийсса коммунистически сакхетаме шоаш хилар гойт коммунизм хьалъяра парте белгалдаь сийлахь-доккхий гІулакхаш вахаре кхоачашдара тІехьа лоаттабеча къовсаме. Вай республике байза ца Іеш, кхыча республикашка бовзаш ба Нохч-ГІалгІайчен юрта боахаме къахьегарца шоай сий даьккха бола кхалнах-хьажкІаш лелаераш: Кусиева Зайдат, Ильясова Джансари, Музыкаева Малика; свеклаш лелаераш: Анзорова Сацита, Базуркаева Іайна; доякраш: Барахоева Лемка, Наурбекова Тумира, Мальсагова Лемка. Сий де а лархІа а йоагІаш я Гаганова Валентинас дІадоладаь дика гІулакх хьал а лаьца, шерагара шу массаз дала шийга гІулакх де дІаденнача доахангара шура алсам а йоаккхаш, цул тІехьа уж кхыча дояркашка дІа а луш, хІаьта ше керда группаш хьа а ийце дикагІчарца уж нийсъеш хьайоагІа опыт йола доярка Шахидова Зарема.

БІаьш нохчийи гІалгІайи кхалнах хержаб къахьегамхой депутатий Советашка. Тайп-тайпарча учреждeнешка, общественни организацешка кулгалдеча балхаш тІа а ба уж. Республика бахархоша чІоагІа сий деш кхалнах ба писателий Союза Нохч-ГІалгІайчен отделене председатель, поэтесса Ахматова Ранса, колхоза председатель Докуева Курбика, горздравотдела заведующи Кодзоева Тамара, кхы дукха бараш а.

Советски Іаьдал эттача шерашка лоалла латтачара мукъаьнна, цхьатарра бокъонаш хинна, массе тайпара творчески болх бе бокъо енна йола нохчийи гІалгІайи кхалсаг кІалхаръялар дына гІулакхех. Цунна гоама я дына мораль, цунна эшац «кхоана доагІаргдолча къематдийнахьа иразера вахар» хургда, «Іаьхарта ди» дага кхабалахь, яхаш дувцаш дола дагалийца даьсса хабараш. Ший вахара йизза да яьй цунах Коммунистически партеи Советски Іаьдалои. Советски халкъа сийлахь-боккхача дезала юкъе, коммунизм бахьан беча юкъарча къахьегаме ший ираз ше хьадеш йоалл из.

Республика боахами культуреи хьалъеча боккха лоархІам болаш я нохчийи гІалгІайи кхалсаг. Боккха лоархІам ба цун коммунизм хьалъярхочун моральни кодекса ларда тІа керда саг хьалкхевара, дІаяхача замах юхедиса во гІулакхаш хиларах тарра цхьаболча нахах доахка шариІатахи, реакционни Іадатехи юхедисаьращца лоаттабеча къовсаме а. Нохч-ГІалгІайчен кхалнаха хьинаре дакъа лоац шариІатахи реакционни Іадатехи юхедисаращца лоаттабеча къовсама тайп-тайпарча формашка. Атеизма пропаганда дикагІа йола форма я лекци. Нах дукхагІа юкъеозаш йола эггара дикагІеи опыто техкаи форма я из. Общественни организацеша атеизма пропаганда чІоагІа терко яр бахьан долаш республике дукхагІа лекцеш еша торо хилар укх шера. Уж дукхагІа еша яьннай къаьстта кхалнах — лектораш дукхагІа хиларца. Дукха еш «Дынo кхалсаг мишта лоархІ», «ШариІатахи Іадатахи юхедисараши уж дІадахара дола наькъаши» яхачеи кхычеи темаех йола лекцеш. Лектораш болча кхалнаха юкъе ба шариІатахи Іадатахи юхедисарий реакционни чулоацам майрра гучабоаха хьехархой а, медицински болхлой а. Массехк шу да Ачхой-Мартана района юртарча школа дешара даькъа заведующе Цхурбиева Зинаида Федоровнас «Исламо кхалсаг мишта лоархІ» яхача темах бахархошта лекцеш еша. Массанахьа еш цо лекцеш: хьайбаш леладеча фермашка, дояркашта юкъе, бригадашка, клубе. Цхьаболча наха леладу шариІатахи Іадатахи юхедисараш майрра гуча а доахаш лоаман кхалсага юхь-сибат, сий лохдеш долча патриархально-родовой моллагІча гучадувларашца хьинаре къовсам лоаттабара кхалнах оарцагІбоах цо. Цу тайпара масалаш дукха да республике. Советски нах коммунистически дог-уйла долаш хьалкхебара беча балха лоархІамерча участкашка ба кхалнах. Цудухьа Іалаьмате боккха лоархІам ба цар шариІатахи Іадатахи юхедисаращца лоаттабеча къовсаме. Дешархошта юкъе доаржадаь ца Іеш, хІаьта даьй-ноаношта юкъе а атеистически хьехамаш доаржаде деза хьехархоша. ХІаьта республика хьехархошта юкъе ахаш совгІа ма бий кхалнах. Лекцеша чулаца деза астрономена карагІдаьннараш, биологе, химе даьха толамаш, ислама дынеи атеизмаи истореш, шариІатеи коммунистическии морала юкъерча вІашдухьалений дешаш.

Бахархоша дика лоархІаши, царна езаеннеи я Грознерча кхалнаьха училища директора Дачаевас, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен хьехархой института хьехархочо Мальсагова Тамара Тонтовнас, Грозненски горздравотдела заведующе Кодзоевас, Хамидовас, Албогачиевас еша лекцеш. Нах кхетаргболчча тайпара дувц цар шариІатахи Іадатахи юхедисарех доаллача зулама хьакъехьа.

Массаза а боккхача безамца ладувгІ къахьегамхоша медицина карагІдаьннараш а дувцаш, уж карагІдаьннараш дына хьехамашца нийс а деш лоро Овчарука ешача лекцешка. Цо гучадоах Іилман духьалара сага дегІаца са а да, Іаьхарта ди а да, яхаш дына даьша дагалийца дола хІамаш. Лор йолаш нийс бІаь совгІа кхалсаг я вай республике бахархошта юкъе шоай болх беш. ХІара сага унахцІено лораеш цар беш бола болх ше а ба шариІатах юхедисаращца лоаттабу къовсами, бозбуачал леладеш, нах Іехабеш лелача наха кхеташ йола чІоагІа хІамеи.

ШариІатахи Іадатахи юхедисаращца лоаттабеча къовсама эггара толамегІа йола форма я нохчийи гІалгІайи кхалнаха политически дешар хьехаш йола школаш. Хадданза кхалнаьха сакхетам лакхбоах цу школаша, уж шоай сий лохдеча моллагІа патриархально-родовой строях юхедисараш гоама хургдолаш кхетабу. Теркам бе безаш я нохчийи гІалгІайи кхалнаха лаьрхІа цІагІа лектореш вІашагІъеххача республика дуккхача районий опыт а. Цар чулоац цІагІара дезал дукха хиларца клубе а библиотеке а баха йиш ца хула кхалнах. Лекторешка ухачарца кІезига бац ха яха истий, дынах тешаш бола кхалнах а.

ШариІатахи Іадатахи юхедисаращца лоаттабе къовсам вІашагІболлача а из дІахьоча а хьинаре дакъа лоац дукххача кхалнаха — халкъа дешара, медицина викалаша, иштта кхычар а. ЧІоагІа лоархІаме да, дІаяхача замах юхедисаращца къовсам сенна лоаттабу наха хар. Цудухьа цу даькъе царна хьехам тел тайп-тайпарча кружокашка, семинарашка. Иштта шоай сакхетам лакхбаьча нохчийи гІалгІайи кхалнахах хул дІаяхача замах юхедисаращца хьинаре къовсам лоаттабераш, цу гІулакхо новкъостал ду хІанз а тІехь дынах тешаш бола кхалнах дына Іадатех мукъабаха, доацача хІамаех тешилга дита. Наурски районерча Калинина цІерахча совхоза болхлочо, пхе бера нанас — Хашаева Хьавас кружоке дешар бахьан долаш шариІатахи Іадатахи юхедисарех доалла зулам ше кхетадарал совгІа, хІаьта хьинаре цунца къовсам лоаттабе а йолаеннай. ХІанз совхоза дикагІа йола агитатор а, КПСС члений кандидат а я из. Цу тайпара масалаш дукха да. Цар хьахьокх эзараш болча нохчийи гІалгІайи кхалнаьха сакхетам мел лакхбеннаб.

БІаьш кхалнах ба республике тайп-тайпара сакхетам а уйла а йолча бахархошта кхетам балара шоай болх тІаберзабаьча культпросветучреждeнешка толамца къахьегаш. Клубашка а библиотекашка а ахар мога ца ду шариІатахи Іадатахи юхедисараш теркал а ца деш бІаьш кхалнах — активисташ ба библиотекашка книжкаш дешаш а художественни самодеятельносте хьинаре дакъа лоацаш а. Кхалнаха юкъе боккха кхетама болх дІахьу Наьсарерча гІалгІай театра актераша Дахкильгова Чабе, Мальсагова Горце, Зязикова Галинаси кхычарен. Нохчийи гІалгІайи кхалнаха шоашкара хьокхам гойтар — из да дІаяхача замах юхедисаращца къовсам лоаттабара дикагІа дола молха.

ДІаяхача замах юхедисача зуламерча гІулакхашца лоаттабеча къовсама юстара латтац районни а, юртий а библиотекай дуккха болхлой. Лекторий, пропагандистий дика гІоачаш, атеистически книжкаш наха юкъе доаржадераш хинна ца Іеш, цар шоаш а атеистически кхетам лу книжкаш дешараштa. Шаьла, Наьсарен, Шелковскойи, Гудермесскийи, Ачхой-Мартана районашкарча библиотекараша Алякинас, Фисенкос, Рогожинас, Сурковас, Салинас шоай дешархошта юкъе атеистически книжкаш доаржадарали, книжни выставкаши библиотечни плакаташи кийчдарали совгІа, дуккха кхы де дезараш а ду шариІатахи Іадатехи юхедисаращца къовсам лоаттабара. Шаьларча библиотекара Климовича «Ислами кхалсаги» яхача книжка хьакъеха бригаде дІайихьача алхха цхьан читательски конференце дакъа лаьцар шовзткъа совгІа йолча нохчий кхалсаго.

Цу тайппара, дукхагІча даькъе кхалнах болча республика культура учрежденеша хьинаре дакъа а лоац, кхы а хьинарегІа дакъа лаца декхарийла а я шариІатахи Іадатахи юхедисаращца къовсам лоаттабеш дІахьоча бакъахьарча гІулакха юкъе. Іалам эргадаьккха хувцача, Іалаьмате йоккхий гІишлош хьалъеча, культура дегІайоалаеча, иштта кхы дІахо дараш деча а советски халкъа карагІдийннараш дувца сийлен декхар да цар.

Дынах юхедисаращца къовсам лоаттабара дукккхача формашта юкъе дикагІъярех я дынах тешача хІара сагаца дег чура дувцаш ю беседаш. Иштта еча беседаша дикагІа довзийт дынах юхедисаршта мутІахьа волча сага дег чура дар а, цун хьашташ а. Вай республика хьалашка дынах тешача кхалнахаца из болх бе декхарийла ба кхалнах шоаш. Дынах тешача нахах хІара сагаца къаьст-къаьстта саббарагІа болх дІабахьара боккха лоархІам беш хиннаб Владимир Ильич Ленина.

Дынах тешача нахах хІаранеца къаьст-къаьстта болх баро аьттув хилийтар ислама дынахи, хІаьта иштта шариІатахи реакционни Іадатахи юхедисарех вай республикера дуккха къахьегамхой мукъабаха. ДІаяхача замах юхедисаращца къовсам лоаттабара дукхагІа юкъекхувла еза цу тайпара форма.

ШариІатахи Іадатехи юхедисаращца лоаттабеча къовсама лоархІамерча гІулакхех цаІ да тІакхувш йоагІа къона тІехье атеистически кхетам луш хьалкхеелга. Цу гІулакха боккха лоархІам болаш я берий нана. Наьна декхар да дІаяхача замах юхедисараш гоама долаш ший бераш хьалкхедар, Іаламан тІех долча низех, дагалийцача хІамаех тешаш цхьаболча дешархошта юкъе яьржача зенерча оамалашца хадданза къовсам лоаттабара школана гІо де.

ШариІатахи реакционни Іадатехи юхедисаращца чІоагтІа, кхетамца къовсам дІабахьаро новкъостал дергда республикерча къахьегамхой коммунистически сакхетам сихагІа лакхбе а цар творчески хьинар айде а. Из декхар кхоачашдеча боккха лоархІам болаш а хьинаре дакъа лаца декхарийла а ба республикера кхалнах.

Хь. БОКОВ.

Коммунисташ—хьалхарча мугIаре

1962 шера, семилетка диъ-лагIча шера тIаийца юрта боахам дегIабоалабара декхараш кхоачашдар — из да Шелковской районерча коммунисташа шоай беррига организаторскии политическии болх хетабеш дола декхараш. Районерча коммунисташа юрта боахама продукташ дукхагIа яхара йоакхо еш хилар хьахьокх юрта боахама къахьегамхоша даьхача толамаша.

Ах шера йола юрта боахама продукташ яхара план иштта кхоачашъяьй районо: паччахьалкхенга дулх дохкара — 51 процент, шура — 59 процент, тха — 90 процент.

Организаторски болх дика беш хиларца белгалъяккха езаш я Ленина цIерахча колхоза партийни организаци (секретарь нов. Больбасов). Партийни организацерча 36 коммунистах 32 производстве болх беш ва. Коммунисташа производстве шоаш дика балхаш даь ца Iеш, балха нормаш кхоачашъяра хадданза къахьегамхой оарцагIбоах. Колхозо дика кхоачашъю юрта боахама продукташ яхара план. Масала, дулх даккхара—113 процент, тха — 110 процент, фуаш — 121 процент, шура — 150 процент.

Колхозерча коммунисташа массаза а лаьрххIа кулгалду племенной гIулакха, хьайбашта доакъар Iалашдара, коммунистически къахьегама яхь вIаштIехьъяккхара. Гаганова Валентинай боламах эсалагIа йола доахана группа хьа а ийца коммунистка Тавмурзаевас цхьан шера болх бир. Говзача доярка дика леладар бахьан долаш дика доахан хилар царех.

ЧIоагIа къахьегаш ба жа леладеш бола коммунисташ Атюгееви Нагуманови. Хьалхарчо дика чакхдаьккхар цкъа дахкаш дукхагIа жа дахкийталга, хIаьта Нагуманова толамца дIайихьар Iай жа дахкара кампани. Цудухьа Ленина цIерахча колхозо хIара бIаь жийна тIехьа 107 Iаьхар хьал а кхебаьб.

Хьаэцаргья вай «ЦIе ахархо» яхеи «Октябра 12 шу» яхеи колхозаш. Хьалхарча колхоза доярка — коммунистка Ковтюх Александрас ах шера хIара Iатта сих лоархIаш 1800 килограмм шура яьккхай. ХIаьта шоллагIча колхозера хьакхарч кхоаба коммунист Кузьмин Дмитрий хIанз ворхI бIаь хьалкхеяь а ваьнна бархIлагIа йола бIаь хьакхарч хьалкхееш ва.

Цу коммунистий керттера оамал я цар шоай говзал цIенача дегаца дуккхача хьайбаш леладерашта дIалуш хилар.

ЛаьрххIа кулгалду коммунисташа коммунистически къахьегама болама. БIаьш производстве хьалхле лелаераш а итташ бригадаш а я районе коммунистически къахьегам бахьан долаш лаьца социалистически яхь кхоачашъяра хьинаре къовсам лоаттабеш. Цу тайпара яхь дика вIаштIехьъяьккхай «Червленский» яхача колхозе. Дукха ха йоаццаш укхаза вIашагIтехаяр коммунистически къахьегама бригадайи ударникийи слет. «Шелковской» яха жа леладу еррига совхоз яхь лаьца я коммунистически къахьегама цIи яккхар духьа.

Белгалдаккха дезаш да, цхьаболча юрта боахамерча коммунистий балха юкъе лоархIам боллаш дола кхоачамбоацараш хилар. Коммунистически къахьегам бахьан долаш къовсам лоаттабелга дика вIаштIехьдаьккхадац «Октябра 40 шу» яхача, Фрунзе цIерахча, иштта кхыча а колхозашка. Моральни кодекса нравственни принципаш кхоачаш ца еш а ба цхьабола коммунисташ.

«Октябра 40 шу» яхача колхозерча (парторганизаце секретарь нов. Квасин) коммунистий Лабушкина, Кислица, Нукбулганова бехках кхоачаш ца еш йисай паччахьалкхенна шура дIаялара план, цар къайладихьад МТФ денна 11 Iасилг.

Доккхий декхараш да районерча къахьегамхоша укх шера кхоачашдераш. Шоай къахьегама программа а яь тIаийцад юрта боахама къахьегамхоша КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советои юрта боахам дегIабоалабара хьакъехьа даь кхайкарал. Колхозаша планаш кхоачашъяь ца Iеш, кхы а совгIа дIаяла лаьрхIад паччахьалкхенна юрта боахама продукташ. «Коминтерн» яхача колхозо планал совгIа паччахьалкхенга дохка лаьрхIад 150 центнер дулхи 220 центнер шуреи. Планал совгIа 75 центнер дулх паччахьалкхенга дохка лаьрхIад М. Горьке цIерахча колхозо а.

Юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка латта уж сийлахь декхараш кхоачашдеча хьалхле лелае еза коммунисташа.

П. СЕХИН,
КПСС Шелковской райкома политически дешара кабинета заведующи.

Даьхенна—дукхагIа хьайбай продукташ

☆ ☆ ☆

Шура алсамъяккхара

Дукха дояркаш ба «Ингушский» совхозе доахана луш йола шура алсамъяккхара тIабийрзза къахьегаш.

Царна юкъе ба шийгарча 16 Iаттах юккъера лаьрхIача хIаранегара хIанзалехьа а 1606 килограмм шура яьккха Пешхоева Нинеи, 1511 килограмм шура яьккха Картоева Аннеи. Планах шера яккха лийрхIачул 16 килограмм дукхагIа я хIанззе а Пешхоевас хIара Iаттагара яьккха шура.

Цунца цхьана совхоза хьайбаш леладерий балхаца а царна кулгалдара даькъе а дукха да цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а. Паччахьалкхенна шура дIаялара ах шера план 96 процент мара кхоачашъяьяц. Хьайбаш Iангара дахара соахка лерттIа кийчо ца ярах, деттача доаханна тела моша доакъари концентраташи Iалаш ца ярах хиннад из. Доакъарий кхоачам ца хилар бахьан долаш Iаьсий дакхача кIезигача доаханна мара кхыметтел силос а тийннаяц.

Совхоза шоллагIча отделене бIарччача шера чу а соцадаь доахан кхоабилга вIаштIехьдаккха дагадехадар совхозе, цхьабакъда, эшшаш йола кийчо яь ца хиларах, цунах а хIама хиланзар.

Йокъал хиларах, хина кхоачам ца хиларах дисад тхо паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план кхоачаш ца еш, йоах совхоза керттерча зоотехника нов. Хашнева. Из бахьан-м бахьан да, цхьабакъда, доахан хина кхоачам боацаш дисара бахьан кулгалхой ледара хилар да. Хий ца гоъар бахьан долаш бетт-бетта бIаь гаргга бежан гемоспоридиоз яхача лазарах цамогаш а хул совхозе. Из гIулакх тоадара кхы деш хIама дац хIанз а.

ХIанз Алхан-чурта канала юхе дажаш да совхоза доахан. Цига хий а хьайбашта лаьрхIа дIайийна хьажкIаш а я. Цхьабакъда, кхаь а отделене 10-ча июле денз 25-ча июлага кхаччалца йолча юкъагIа яьккхача шурий тохкам бича гучадоалар укх тайпара да: шоллагIчеи кхоалагIчеи отделенешка денна ши центнер совгIа шура тIаеттаеннай цу юкъагIа, цхьабакъда цхьоалагIча отделене, тIаккхетара меттел, 197 килограмм эшаеннай. Укхаза бахьан, хий ца хилар а доацаш, кхыдар да...

Йоккха балха говзал а йолаш, цар опыт кхычарна дIайовзийта а езаш дукха дояркаши хьайбаш леладераши ба совхозе. ДукхагIа терко е еза социалистически яхь вIаштIехьъяккхаран дикагIбарий опыт массанена дIайовзийтарaи. ХIанззехьа а беррига низ тIабахийта беза паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъярг, доахана луш йола шура алсамъяккхара.

Доахан чудоахкаду помещенеш лерттIа кийчъяра, хьайбашта гIулакх дара, уж кхабара даькъе динза диса хIанз а дукха гIулакхаш да совхозе. ХIанззехьа а оарцагIдовла деза массе тайпа доакъар шортта Iалашдара. Из гIулакх ледара латт совхозе. 7 эзар тонн йоли чаи кийчде дезача метте, 25-гIа июль хьаоттача хана кийчдаьр кхо эзар тонн кхоачаш а дац.

Шура алсамъяккхара доккха новкъостал хургдар «елочка» оалача доахан деттача майда тIа электричествоца уж деттилга вIаштIехьдаьккхача. Совхоза кулгалхоша караэца деза из гIулакх чакхдоаккхилга, хIаьта района партийни советски организацеша цу даькъе совхоза новкъостал де а деза.

Б. ДИДИГОВ.

Къилбаседа-ХIирий АССР. Укх шера 200 гектара тIа хьажкIаш хьалкхееш я Къилбаседа-ХIирий мехка Кировски района «Хумалаг» яхача юртбоахама артелера гIорваьнна волча хьажкIаш лелаечун Социалистически Къахьегама Турпала Х. А. Албегова звено. 100 гектарах хIаране тIара 160 центнер фуалъяьха кхаьчача хьажкIий яккхеи, хIара гектара тIара доаккха сийна гIад 1000 центнерага дIакхоачадеи дош деннад колхозхоша.

Х. Албеговеи цун новкъосташеи урагIа а пхорагIа а кхозза лаьтта цамцадаьккхад хьажкIий мугIарашта юкъера, минеральни удобренеш а тохаш, хий диллад кхай тIа. Керда хьу санна, цхьатарра хьалъэттай хьажкIаш звено кхай тIа. Геттара дика хьувкъарга догдоахийташ я уж.

Сурта тIа: звеньевой Х. Албегови (аьрдехьа) колхоза тракторни бригада бригадир Х. Цараховi хьажкIашка хьожаш боахк.

В. Байдалова сурт.
ТАСС фотохроника.

СИХАГIА МЕЛ ДУ ДИКАГIА ДА

ДИКА цон тIаьннай тха лоамашка. Сихбенна йол хьокхаш ба «Дружба» колхоза къахьегамхой.

...Маьлхо деттача цу дIайхача дийнахьа ткъо саг воаллар мангалашца йол хьокхаш.

— Йол хьокха машинаш яц шун колхозе? — хьаттар оаха.

— Я-м ма яр уж, йоацача маьха йола мара!

Колхоза усадьбе латт йол хьокха машин. Из салаIа дIаоттаялла цо дукха болх баьб а ала йиш яц.

Духхьал кронштейнах боалла вал боацаш болх ца беш латт йол хьокха машин.

Тайп-тайпара лоадам боаца оатхалаш эшаш юртбоахама машинаша болх ца белга хIанз хьалха хулаш дац.

Балха ара ца йоалаш итт ди даьккхад башха дикача тракторо. Итт ди! Кхы хьалхадаха ца дезаш массанена а хов мел лоархIаме да хIанз хIара сахьат, хIара ди. Тхона бакъахьа хетар Сунженски юртбоахама техника межрайонни объединене управляющи нов. Тобак цунах кхетаре.

ТIаккха оарцагIвала мегар из лоадам боаца оатхалаш яц а ца яхаш юртарча механизаторашта эшачун новкъостал де.

Нов. Тобака сихагIа из мел кхетаду дикагIа да.

* * *

МАЦА варгва комбайна да?

Первомайски районе Эса йисте догIо тIоадаеш, маьлхо йокъаеш латт... хьажкIаш чуийю цIенна комбайн. Из цIена я аьлча-м хIанз нийса хургдац. Бакъда, болх дукха баь-м тишъеннаяц из.

Цецваргва хIанз комбайн бIаргаяйнар! Мукхйнаь, дукха оатхалаш дIакхихьа латт цхьан хана «кура» хьажкIашта гIулакх деш, наха пайда луш, цар болх аттача боаккхаш хинна комбайн.

Из комбайн Эса йисте латтилга ца ховш района кулгалхоех саг хургвац. Ший хана цу комбайна да лаха хьежадар газет а. Тахханалца коравоагIаш вац из.

Сунженски юртбоахама техника межрайонни объединенеи районеи кулгалхой цIаькха а хьажа беза комбайна да малав.

Юртбоахама техникана иштта «доал» дечоа де доагIар дезa!

А. ЭСТОЕВ,
Первомайски района радио редактор.

ПИСЬМОШ ТIАРА МУГIАРАШ

ХЬАЙБАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

Балха дика ка йоалаш ялаташ чуийца баьннаб Наурски района «Терский» яхача совхоза 4-ча отделене къахьегамхой.

Дукха жа, доахан да «Терский» совхозе. ХIанз сихдаь доакъар кийчдеш латт цига. Белгалъяьнна дика болх бу нов. Салия керте латтача бригада. Лоаццача хана шин пресс-подборщикаца хьагул а яь 813 тонн чахи аьлахи тюкаш яьй бригада, хIаьта из деррига а доакъар хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттигашка дIатIа а дихьад.

Уж балхаш деш хьинаре къахьег аргIаш деш болча Юсупов Дашас, Даудов Султана, прессай машинисташа нн. Потихонина, Сухорукова.

Отделене бахача наха шоай низашца хьайбашта доакъар кийчдара 4 воскресник даьд. Цу диъ дийнахьа хьайбаш леладу помещенеш йолча дIатIадихьад 210 тонн доакъар.

Ш. ДАЦАЕВ.

* * *

ХЬАЖКIАШТА ГIУЛАКХ ДУ

Наьсарен района ГIаьзий-Юртара нах чIоагIа оарцагIбаьннаб хьажкIашта доаггIача бесса дика гIулакх дара. Кхалнах, дешархой, боккхий нах — уж берригаш а хьинаре къахьегаш ба кхашка. Царех ба 70 шу даьнна Муталиев Мухтар, боккхий нах Евлоев Iусман, Беков Саварбик. Дика болх бу кхалнаха Полонкоева Рукъета, Бисаева ПаьтIамата, цешархоша Кациев Iаддал-Мажита, Яндиев Башира, иштта кхычар а.

ДIа мел йийнача хьажкIашта оасар даь баьннаб отделенера хьажкIаш лелаераши баха нахи.

С. МУТАЛИЕВ,
ГIаьзий-Юртарча библиотека заведующи.

* * *

ХЬАЛХАРА ЭЗАР ТОНН СИЛОС КИИЧЪЯЬИ

Укх шера силоса лаьрхIа эзар гектара тIа хьажкIаш йийнаяр «Надтеречный» совхоза шоллагIча отделене. ХIанз кхы ха дIа ца яхийта гIерташ силоса хьажкIаш хьокхаш кхоъ комбайн я отделене. Шоай нормаш тIехкхоачаш а еш къахьегаш ба комбайнай машинисташ Нухаев Махьмад, Даудов Салман, иштта хьинаре болх бу царцарча трактористаша Нухаев Хьамида, Яндаров Нурде. Нормах 6 гектара тIара хьажкIаш хьакха езача царех хIаране 9—10 гектара тIара хьокх.

Транспортага хьежаш комбайнай болх сеца латтаргбоацаш шоай болх вIаштIехьбаьккхаб шофераша а. Белгалбаьнна дика болх бу Грознерча шофераша Янин Ивана, Яицкий Василе. Дийнахьа царех хIаране 33 тонн силос дIаоз.

ХIанзале отделене къахьегамхоша эзар тонн силос лаьттах еллай.

И. ПЕТРУХИН.

ЦIенхаштта тоабе хьайбай боахам

Хьайбай продукташ яхара гIулакхаш эсала лел Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозе. Укх шера хьалхарча ах шера паччахьалкхенна 17.300 центнер шура дIаяла езача 10 541 центнер мара дIаеннаяц. Из хул соахкарчул 740 центнер кIезигагIа.

Еррига торонаш йоллаше а доаханна доаггIача бесса гIулакх дац 4-ча отделене. Укхаза лерттIа пайда эцац хьайбаш доажадеча моттигех. Деррига доахан дIатIа а лаьхке цонащ йоаю. Доахана юачул дукхагIа хIана яц аьнна буц когаш тIабетташ йов.

Саррахьа доахан чудаьхкачул тIехьагIа царна масса а хана моша доакъар телац. Нагахьа луш хилча а доахана когашта кIал Iотос. Из дукхагIа дадов.

Во лелаю отделене балха учет а.

...26 июль. Делкъийна доахан детта ха я. Учетчики бригадири хьаварга хьежаш багIа дояркаш. Кхы уж хьа а ца баьхка шоаш яьккха шура йиста болабелар дояркаш. Из болх чакхбаьнначул тIехьагIа кхаьчар учетчик. Сихха дояркаш юха хьагул а баь цар аьннар дIаяздир учетчика. Бокъонца дIалаьрхIача 32 килограмм шурийна Iехавеннавар из.

Во латт дояркашта юкъера социалистически яхь йоаржаяра гIулакх а. Цхьаккха хIама дац укхаза дикагIчар балха опыт йоаржаяра, цунах пайда эцара. Из отделенеи совхозеи кулгалхой, партийни организаце йоккха ледарло я.

Дукха кхоачамбоацараш да «Горец» совхоза кхыча отделенешка а. Цар массане а юхабетт хьайбаш леладерий болх. ХIанз чIоагIа лоархIаме да хьайбаш лерттIа кхабар, массе а фермашка учет йоаггIача бесса вIаштIехьъяккхар, дикагIча дояркай опыт шерагIа йоаржаяр.

Хьалхарча ах шера паччахьалкхенна дIа ца луш эзараш центнер шура йисай. ХIанз шемел вар тIайиса шура сихагIа дIаялара оарцагIвала веза. Еза я шурий хIара килограмм.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
тха собкор.

Дика хьийкъа баьца дааpаши сомаши чуэцаш я Грознера № 3 йола плодо-ягодни совхоз. Ший ханнахьа бахача нахага уж дIакхачийтара шоайла яхье а баьнна къахьег совхоза болхлоша.

Къаьстта дика ка йоал балха тIа Самойлов керте латтача цхьоалагIча отделене коллектива. Цу отделене, дIа-юха луш йола совхоза ЦIе байракх лелаю. ХIаьта июль бетта план, ханал пхи ди хьалха, 130 процент кхоачаш а яь хIанз планал совгIа болх бу цо.

ВорхI гектар йолча сомий бешара 45 тонн чуэца езача 91 тонн гIамгIаш чуийцай Уварова Марияй звенос, хIаьта Лопанская Агафья звенос 4 гектар тIара 60 тонн чуэца езача 70 тонн нарсаш чуийцай, 20 тонн хиллал кхы чуэца а йисай. Иштта дика къахьег помидораш чуэцаш йолча Бахрева Феодосе звенос, белгалбаьнна дика болх барах совхоза Сийлен доска тIа баьхача садоводаша Котляровас, Семинас, Неткачевас, кхыбараша.

Коммунистически къахьегама бригада цIи яккхара къовсам лоаттабеш йолча отделене коллективо дош деннад ханал дуккха а хьалха шоай болх йисте а баьккха совхоза вокх отделенешта гIо де.

Сурта тIа: (аьттехьара аьрдехьа) Уварова Мария ший звено членашца торгови организацешка дIайохьийтача помидорашта упаковка еш йоалл.

В. БОКОВ.
И. Плиева сурт.

ШОЗЛАГIА ДIАЮВ ХЬАЖКIАШ—БАШХА ДИКА ДОАКЪАР

Нохч-ГIалгIайче дулх, шура яккхара гIулакх хIанз укх сахьате воккхийвеш дац. Укх шера хьалхарча ах шера юккъера лаьрхIача вай республика колхозашеи совхозашеи паччахьалкхенга дехкад оахача лаьттай 100 гектара лоархIаш алхха 9,8 центнер дулхи кхыча лаьттай 100 гектара лоархIаш 34 центнер шуреи.

Къаьст-къаьстача боахамашка хьежача тайп-тайпара даьд балхаш. Иштта, масала, 100 гектар лаьттанна лаьрхIача эггара дукхагIа шура яьккхай № 1 йолча шурий совхозо — 146 центнер, № 2 йолча баьца даарий-шурий совхозо — 117 центнер. ХIаьта эггара кIезигагIа шура яьккхачарех я «Назрановскийи», «Терскийи» ши совхоз: цар яьккхай 100 гектар лаьттанна лаьрхIача 20 центнер шура.

Пхе совхозагара дIайиккхача, республикерча вокх ерригача совхозаша 1962 шера хьалхарча ах шера дIадахача шера хьалхарча ах шерачул кIезигагIа яьккхай хIара Iаттагара шура. Иштта, масала, цхьан фуражни Iаттагара шура йоаккхилга лохденнад «Ермоловский» совхозе 230 килограмм, «Горячеисточненский» совхозе — 261, «Гудермесский» совхозе — 188, № 1 йолча шурий совхозе — 178, «Горец» яхача совхозе — 152.

Кхыметтел Предгорненски опорно-хьокхама боахамо а укх шера хьалхарча ах шера 100 гектар лаьттанна лаьрхIача 59 центнер мара шура еннаяц паччахьалкхенна.

Цул совгIа, хьайоаккхаш йолча хьайбай продукцега дIадодар тоъала дукхагIа а хиннад.

ХIанад из ишта? ХIана лохденнад республике дулхи шуреи йоаккхилга? ХIана лакхденнад продукцега дIадодар?

Керттера бахьан — тоъал дика доакъар ца хилар да. Дулхи шуреи дукхагIа даккха безам болчо Iалашде деза дарегIеи хьаьнеи дола доакъар.

Шурий доаханна эша керттера доакъар томараш йола хьажкIий силос я. 4 килограмм хьажкIий силосах цхьа доакъара единица хул, хIаьта цхьан доакъара единицо 1 килограмм шура яккха торо хулийт. 1 килограмм бежана дулхага дIайода 6 доакъара единица, хIаьта 1 килограмм хьакхий дулхо 5 доакъара единица дIалоац.

ЛоархIамаша хьахьокхачох, 300 центнер силос (60 центнер доакъара единицаш) хьайоалача хьажкIий цхьан гектаро торо хулийт 5 центнер бежана дулх даккха, хIаьта 200 центнер шекара свекла хьайоалача цхьан гектаро лу 7 центнер хьакхий дулх.

Вай республике 100 гектар оаха лаьтта лаьрхIача 75 центнер, хIаьта 100 гектар кхыдола лаьтта лаьрхIача 16 центнер дулх даккхара (ах-ах бежанадари хьакхийдари долаш) дIае еза 100 гектар оахача лаьттана лоархIаш гектара тIара 300 центнер силос хьайоала 9,7 гектар хьажкIаши, хIаьта гектара тIара 200 центнер йоала 7 гектар свеклаи.

ШозлагIа хьажкIаш дIа а ювш, цхьаццадолча боахамашка соахкарчул дукхагIа кийчду доакъар. ХIаьта доакъар гаьнна тоъац хIанз долаш долча хьайбашта.

1961 шера 1960 шераца нийсдича шозза дукхагIа дIайийнаяр шозлагIа дIаювш йола хьажкIаш. Цхьабакъда, цу шера силоса ца хьокхаш доахан доажа а деш дукха хьажкIаш йоайир. Иштта, юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи Министерства 14 совхозе деррига лаьрхIача доахан доажадир 13 369 гектар хулача хьажкIий кхашка.

Из тайпа гIулакх укх шера хилийта йиш яц. Силоса хьокха а ца хьокхаш, доахан дIатIа а лехкаш хьажкIий кхаш леладаро чIоагIа лакхду хьайбай продукцега дIадодар. Иштта, ерригача республике гIолла лаьрхIача 1961 шера доахан доажа а деш дуккха хьажкIаш йоаярах шурийга дIадодар планал совгIа 1 центнера 3 соми 7 кепиги лакхделар. ХIаьта цхьаццайолча совхозашка диллача из цифра шозза а, кхозза а лакхагIа хул. Масала, шурий 1 центнерага дIадодар совдаьннадар: «Самашкинский», «Гудермесский» совхозашка — 5 сом гаргга, «Шалинский» совхозе — 5 сом, «Октябра 40 шу» яхача совхозе — 5 сом совгIа, «Ингушский» совхозе — 6 сом гаргга, «Джалка» яхача совхозе — 7 сом совгIа, хIаьта «Горец» яхача совхозе — 11 сом гаргга. Кхыметтел Грозненски опорно-хьокхама совхозе а лакхденнадар шурий 1 центнерага дIадодар 1 соми 6 кепиги.

Иштта юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи Министерства совхозех цхьанне а шурийга дIадодар лох ца дарал совгIа, планал дуккха а дукхагIа лакхдир 1961 шера.

Российски Федераце Центра производственни управленей болхлой совещане 1962 шера 27 июне Н. С. Хрущева шемадарра дийцар хьажкIаш лелаяра гIулакх. ХIара боахама хьалашка хьежжа мара, аьлар цо, дIае йиш яц хьажкIаш.

«ХьажкIаш, дукхагIа дIайийнаяр аьнна, дукхагIа хьахулаш яц. ХьажкIаш кхозза дукхагIа дIа а йийна 300 центнер а ца йоаккхаш, 100 центнер силос яккха тарлу. Валови ялат совдоаккхилга дац из...» — йоахар Н. С. Хрущева.

ХьажкIаш дIаювш а, лелаеш а — массаза теркалде деза цхьа хIама: е моша йолча хана, е бокъонца кхаьчача хана чуийцача хьажкIех мара дика доакъар хилац.

Дика силос хургйолаш кхача кхув шоллагIа дIайийнача хьажкIий вай республика дукхагIа долча боахамашка. Доакъара база чIоагIъе вIаштIехьдаргда, нагахьа санна вай колхозашеи совхозашеи хьоаналга хьежжа доакъар кийчдойя. Доакъара лоархIам беча хана массаза а цун хьоанал мелий (веш та аьлча, масса доакъара единица хьайоал цох) хьажа веза.

Укх шера Нохч-ГIалгIайчен колхозашеи совхозашеи шозлагIа дIае лаьрхIай 65 эзар гектар хьажкIаш. Сунженски производственни управлене зонерча колхозашеи совхозашеи шозлагIа дIаювча хьажкIех хIанззехьа 5 эзар гектар дIайийнай. Дика вIашагIбеллаб шозлагIа хьажкIаш дIаера болх «Красноармейский», «Гудермесский», «Шалинский» совхозашка, цхьадолча кхыча боахамашка а.

ШозлагIа дIайийнача хьажкIашта дика гIулакх а эш. ЧIоагIа пайдане да ханнахьеи лаьрххIаи хий диллар, баьцовгIаш дегIаахар сихдеш йола дика стимулятор (НРВ) тохар. Дахача шера республикански юртбоахама опытни станце гучадаьннaчох чIоагIа пайдане хилар 8—10 лорд хьахиннача хана хьажкIашта НРВ 0,005 процентни раствор тохар — хьажкIаш сихха дегIаахa а йолаялар, дикагIа лета а летар. НРВ лелае мегаргйолаш а пайдане хургйолаш а я республика лоаман кIалхарча кхашка.

Башха дика доакъар да хьажкIаш. Дика агротехника йолча метте хьажкIаша гектара тIара эггара дукхагIа доакъара единицаш лу (10—15 эзар а совгIа а). ХьажкIий силос диззача шера а хьайбаш чуоттадаь кхаба мегаргдола доакъар да. Из доакъар пайданегIа хул фийгаш доахка томараш шийца дукхагIа хиларгеи из дикагIа хьакийчъяргеи хьежжа.

ХьажкIаш дIаювлга совдаккхаро торо хулийтаргья бIарччача шера чуоттадаь доахан кхаба а, цунга хьежжа къахьегами рузкъеи кIезигагIа дIа а додаш хьайбай продукци совъяккха а.

Силоса хьоанал лакхлу, нагахьа санна хьажкIашца доакъара бобаш е соя эйича. Бобови культурех дукха белокаш йоахк. Уж чIоагIа лоархIаме я хьайбай продукцега дIадодар лохдара.

ШозлагIа хьажкIаш дIаеро вIаштIехьдоалийтаргда вай республика колхозийи совхозийи лаьттаех дикагIа пайда эцилга а, хIаьта лаьттангара хьайоаккха продукци лоархIаме совйоаккхилга а. ШозлагIа дIайийнача хьажкIашта гIулакх делга ха-оттамга хьежжа хул. Укхаза керттердар — тIоадал соцаяри баьцовгIай овлашта из тIаяхийтари да.

Х. АРСАНУКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай экономикеи, истореи, меттеи, литератураи Iилма-тохкама института воккхагIа вола Iилман болхло.

МОЛДАВСКИ ССР. Кише невера Ленина проспект.
Б. Трепетова сурт. ТАСС фотохроника.



18-не комитете

ЖЕНЕВА, 26 июль. ТАСС-а спец. корр. Я Мазора хоам бу: селхан могаьлча балха порядкага хьежжа, герз дIадаккхара 18-не Комитет йолаеннай герз дIадаккхара хьалхарча этапа хьакъехьара шинна а проекто (массане деррига герз дIадаккхарах йолча советски проектои американски «договора керттерча положеней схемаи») белгалъяьча мероприятешка хьажа.

Дискусси йолаелар герз дIадаккхара программа хьалхарча этапа декхараш белгалдеш йола статьяш ювцарца.

Советски проекте уж декхараш белгалдаьд йиълагIча статья тIа. Из статья лаьрххIа яьшхар эггара хьалха къамаьл даьча СССР делегацена керте латтача В. А. Зорина.

Герз дIадаккхара моллагIча плана хьалхарча этапа керттера чулоацам, аьлар цо, дуккха а дукхагIча делегацешта хетачох, термоядерни тIема кхерам дIабаккхара лоархIаме гIа хургбола гIулакхаш да. Советски правительства дуккхаза а предложенеш яьй герз дIадаккхара процесс йолалушшехь а ядерни герз дIадаккха, из хьаделга соцаде, цун запасаш дIаяха, яхаш. Цхьабакъда из никъ дIакъайла хиннаб малхбузен державаша из цIаккха тIа ца эцарах.

— Адамаш унзарча ядерни герза кхерамах кIалхардахара, — аьлар В. А. Зорина,— цхьаькха никъ бар: ядерни герз дIакхуxьа средстваш дIаяхарца цу герза «са» дIадоаккхилга, цунна нейтрализаци елга, из леладулургдоацаш делга. Из белгалдаьккхад договора тха проекта 4-ча статья тIа.

Герз дIадаккхара советски плана хьалхарча этапа цхьаькха лоархIаме мероприяти я шоай йоацача территореш тIара ерригга кхыча мехкий базаш дIайоахилга, цу территорешкара деррига а кхыча мехкий эскар арадоаккхилга. Из кхоачашде деза герз дIакхуxьа средстваш дIаяхарца цхьана.

Дунен тIа эггара низ болашагIа йола глобальнии межконтинентальнии ракеташ ший йоллашехь а, ядерни герз дIакхуxьа средстваш дIаяхарца дIадоладе яха Советски Союз кийча я ракеташка диллача ший тIема совленаш тIара яла, аьнна дола Н. С. Хрущева дешаш хьоаха а даь, В. А. Зорина аьлар: тхоай оагIонгахьара оаха хьадех малхбузен державашкара шоай йоацача территорешкара цар ерригга а тIема базаш дIайоахилгеи цу тайпарча территорешкара кхыча мехкий эскар арадоаккхилгеи.

Советски делегаце керте латтачо цIаьхка а белгалдир, герз дIадаккхара хьалхарча этапе а из гIулакх дIатIаийца ца хуле, массане деррига герз дIадаккхара хьакъехьа цхьаккха соглашени хургйоацилга. Масала, СССР-о хьатIаэца йиш йолаш дац американски «схема» белгалдеш дола герз дIакхуxьача средствай 30 процент дIайоаккхилга, хIана аьлча цо дIабаккхац ядерни тIема кхерам. Цу тайпарча средстваех юхейиса 70 процент а шортта я ядерни тIом хьоабара.

СССР викало предложени йир герз дIадаккхара хьалхарча этапе декхараш белгалдеш йолча статья ларде советски проекта 4-гIа статья йилла, аьнна.

Цу предложенена цу сахьате духьале хилар США делегаце оагIонгахьара. Цун керте латтача А. Дина дийцар, хьалхарча этапе ядерни герз дIакхуxьа средстваш ерригаш а дIаяхарои шоай йоацача территорешкара кхыча мехкий базаш дIаяхарои толхаду тIема низаш «вIаши нийса хилар». ТIагIертта могадеш вар из моллагIа герз 30 процент кIезигдеш санна (СССР а раьза я цу гIулакха), ядерни герз дIакхуxьа средстваш а 30 процент кIезигьяр. Цул совгIа, ший хурдир А. Дина хьалхарча этапе моллагIа дола герзи тIема низаши кIезигдара дешаш теркалдеш яц СССР, аьнна хетийта гIерташ.

Болгаре викало М. Тарабанова таханарча заседане герз дIадаккхара хьалхарча этапа декхараш белгалдеш йолча статья компромиссни проект йоалайир. Цу проектах хьалхарча этапе цхьатарра дIаяха еза ядерни герз дIакхуxьа ерригга средстваши, шоай йоацача территорешкара ерригга тIема базаши, хIаьта арадаккха деза кхыча мехкий деррига эскар.

Цунца цхьана цо предложени йир хьалхарча этапа декхарашта юкъе ер пункташ яхьа: моллагIа дола герзи тIема низаши кIезигдарах, герз дIадаккхара договор тIаийцача хана денз герз дIадаккхарга хьожаргйола дунен юкъара делегаци вIашагIйолларах, хьалхара этап йолалушшехь а тIема кхерам кIезигбергбола гIулакхаш Iалашдарах.

Заседани йистейоаллаш В. А. Зорина аьлар, СССР делегаце Болгаре предложени тохкарг а я, хIаьта 27 июле хургйолча заседане шийна цох хетар дIа а кхайкадергда.

МИЛИЦЕ ЛЕЙТЕНАНТ

Балха ди йистедаьнначул тIехьагIа набарах дIатайжай Пхьилекъонгий - Юрт. Улицашка наггахьа мара бIаргагац водаш-воагIаш вола саг. Цкъа укхаза, тIаккха дIа дIайовш латт лампаш. Хозаш сага оаз яц. Сатем...

Цхьабакъда цхьа саг-м ва, хетаргахьа, салаIа сиха воацаш. Саббаре хьавоагIа из улица тIа гIолла. Лакхарча дегIара а тенно а вола из саг, гучох, лаьрххIа цхьан хIаманна уйла еш ва.

Уйла е езаш гIулакх да а дар участкови уполномоченнена милице лейтенанта Костоев Шамсуддина Султан-Гирена хьалхашка лаьттар. Цун участке хьулалуш ва дуккхача хана денз къоалаш деш хьавоагIа Муцольгов. Хьаьнала къа а хьегаш, маьрша бахача наха дукха зенаш даь зуламхо, ший гIозарех болча наха хьула а веш, кIалхарвала гIерт Iаьдалах.

...КIира даьннад Костоевс ше эггара чIоагIагIа дега бувам беча метте зуламхо леха. Тховсара яр бархIлагIа бийса я. Сов шорта дIайода ха. «Тховсара а хIама хургдацхьогI аз лерхIачох, — яхаш, ши-шийца уйла ю Саултан-Гире,—къу говза-м ва. Вале а, ховргда-кх вайна из». Иштта хьавоагIачар цIаьхха боада юкъе цхьа хIама хоелар участковена. ДикагIа зийча, из саг волга гучадаьлар цунна. Цхьан юкъа юха а сеца, тебба дIаэттар Султан-Гири. Ер бIарга а ца гуш, укханна тIавоагIаш латтар укхо леха зуламхо. «Из ва-кх из! — аьнна, бIарга цIацкъам тохача юкъах хьаьчу дессар лейтенанта. — ХIанз-м дIагIоргвац хьо!»

Цу шинне тIом бIаьхбаланзар, цхьабакъда унзара-м бар. Тепча а йолаш хиннача зуламхочо чIоагIа духьале йир. Цхьабакъда е герзо а е низо а, е говзало а кIалхар-м ваккханзар из: цул говзагIеи, цул чIоагIагIеи хилар участкови. Герз хьа а даьккха, лаьца дIавигар Костоевс кхераме хинна зуламхо Муцольгов.

Цул тIехьагIа массехк ди даьлча Костоев Султан-Гирена гучаьлар кхыча зуламхочун лар, хIаьта из а лаьца а лаьцар. Из вар ведда лела гIаьрхо Евлоев.

Цхьабакъда зуламхой хьалувцарца кхоачашхулаш лерхIац ший декхараш Костоев Султан-Гире.

— Уж зуламаш хилалехьа, уж хургдоаца гIулакхаш вIаштIехьдахар да керттердар, — йоах цо. Ший дагалаттар кхоачашде гIерташ, Султан-Гири дуккхаза кхетама къамаьлаш деш, законаш наха дIадовзийташ хул кхашка, фермашка, хIаьта юрта нах вIашагIкхийттача а. Ший къамаьлаш а, хьехамаш а юртареи, районереи, хIаьта республикереи масалаш доаладеш ду цо. Цудухьа цун къамаьла нах раьза а мутIахьа а хул.

Шоай участкове дог-цIена уйла а, цун эздел а, цун гIулакх а довзаш, маьрша бахача наьха хьашташ лорадара цо хьега къа гуш болча юрта бахача наха дикка новкъостал ду цунна. Иштта, масала, ялат чуэца доладалехь патрульни группаш вIашагIйохка, аьнна Костоевна дагадеха дика гIулакх чIоагIа раьза хинна хьаллаьцар отделене болхлоша. Султан-Гире хьалхленца отделене болхлоша дружинникехи юрта активахи вIашагIтехар шиъ патрульни группа. Цу группаша дика лораду керда кхаьча ялат.

Дукха къахьийгад Костоев Султан-Гире социалистически рузкъана тIагIертачар наьхкъаш тедаш. Совхоза Пхьилекъонгий-Юртарча отделене кулгалхошца цхьана таразий боахамга а, хIаьта хаьхой, весовщикий, токий заведующей спискашка хьежар из. Иштта гучадаьлар ялат дIаийдеча пунктера ши хаьхо хьалха социалистически рузкъа лочкъадарца бIехбенна болга. Цул тIехьагIа уж ши саг ялат лорадара юстарабаьхар.

ХIаьта ер да Султан-Гире дикача гIулакхех цхьаькха. Дахача шера июнь бетта болх толхабарахи, хадданза малар меларахи балхара дIаваьккха вар отделене завхоз Б. Котиев. Цун бIеха гIулакхаш довззашехь а Наьсарен совхоза цхьабола кулгалхой цун гадоаккхаши, из балха юхаоттаве безам болаши болча хана, парте райкомеи райисполкомеи гIонца юхаоттавайтанзар Б. Котиев цу бехктокхамерча балха тIа Султан-Гире.

Цу дерригане а боккха пайда лу совхоза отделенена. Ялат хIанз чуийца доалаш латт. Цхьабакъда милице лейтенанто йоакхо ярах отделене ялат лочкъадаь моттиг ца нийсъярал совгIа, лочкъаде саг гIерташ моттиг а нийсъеннаяц.

...Йистедоалаш латт къахьегама ди. Комбайнерашца, трактористашца, хIаьта кхыболча болхлошца цхьана кхашкара цIавоагIа барзкъаш тIа дом тIа а билла, кIезигадукха кIаьдвенначоа тара вола Костоев Султан-Гири. КIезига са а леIа, юха араваргва из маьршача наьха вахар лораде.

А. РЕЗВИНСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД служба отдела инспектор.

Баку Академически драматически театр чудолча цIеношта хьалхашкарча майдан тIа хьадийлар сийлахьвоккхача азербайджански поэта-уйланхочоа Физули Мухьаммада дегIа памятник.

Сурта тIа: Физулена Баку дегIа памятник.

Н. ИГНАТЬЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сайриийнара школа эш

Укх тIеххьарча шерашка партеи советски правительстваи чIоагтIа йоакхо ю советски нахага дешийта гIерташ. Цу гIулакха хьа а йийла городе болх беш я дуккха сайриийнара школаш. ХIаьта а, ала дезаш да, цхьаццайолча дуккха нах бахача моттигашка уж тайпа школаш ца хилар. Масала: Калинина цIерахча поселке дукха кагирхой ба юкъера дешара образовани йоацаш а поселке деша моттиг хилча боккхача безамца дешаргдолаш а. Цу наха доккха совгIат хургдар Нохч-ГIалгIай просвещене министерства № 56 йолча школе сайриийнара школа хьаелларе.

М-С. ПЛИЕВ.

КЛУБАШТЕИ БИБЛИОТЕКАШТЕИ — IАН КИЙЧО

Дукха ха йоаццаш дика гIулакх дIадоладир ножайюртахоша. Цар соцам баьб общественноста низаца клубаши, библиотекаши хьалъе а кхыча гIишлонашта ремонт е а. Хеталора вай районе а из гIулакх наха массанахьа а хьаллоацаргда аьнна. Районерча культура отдела заведующи йолча Т. Саидова из бехктокхаме гIулакх тесса дитар. Общественноста низаца культпросветучреждененшта ремонт елга вIаштIехьдаккханзар цо. Из дика гIулакх тIаийцача Грозненски опорно-хьокхама совхозерча шинна а отделене къахьегамхой низаца хьалъе йолаяьй 250 моттиг йола ши клуб. Грозненски районе ножайюртахой дика гIулакх хьал а лаьца дIахьораш уж ба. Дукха юрташ я тха районе культучрежденешта ремонт елга дIадоладанза. Толстов-Юрт, Кулари, Ильиновка, Комсомольск яхача юрташкарча клубашта е езаш я капитальни ремонт, цхьабакъда, цу хьакъехьа цхьаккха а хIама деш бац нн. З. Салтаев, Ш. Салтаханов, П. Иваненко, Л. Бараканов. Комсомольске керда клуб хьалъяь хила еза дукха ха я. Дахача шера цунна ремонт еш 1000 сом доадаь дале а, ремонт яьй аргдолаш яц из. Цу клуба тхов чакх са доагIаш ба. Комсомольскерча юрта Совета клуба ремонт е ахча лац. Цигарча партийни оргнизаце секретара н. Удаева кхетадац клуба ремонт елга общественни низаца кхоачашде йиш йолаш хилар.

Цул вогIа латт ремонт яра гIулакх районни культура цIагIа, материал а ахча а доллашехь а цунна ремонт яра йоакхо еш яц, директор н. Борцва. Районни культура отдел а яц цу гIулакха терко еш. ТIехьа ца тетташ чакхдаккха деза культура учреждененшта ремонт яра гIулакх ерригача районе.

БАРАНОВ,
КПСС Грозненски райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Къонача Iилмахой керда балхаш

Доккха маIан долаш хIама да Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, экономика Iилма-тохкама институто языкознанена хетаяь шин томах «Известеш» араяхар. Иберийско-кавказски языкознанена боккха лоархIам бола къонача Iилмахой балхаш юкъедахад цу «Известешта». Масала, цу «Известеш» тIа кепа теха арадаьннад укх тайпара балхаш: М. Н. Чопанова язбаь «Нахски меттащара предложене эрготивни конструкци». К. З. Чокаева язбаь «Нохчий меттаца хIаман цIераш белгалъю дешаш хьахилар», И. Ю. Алероева язбаь «Нохчий меттацара кистински диалект», Ф. Оздоевас язбаь «Нохчийи гIалгIайи меттай системера приставкаши дештIехьенаши».

Iилман степень яккхара дIаоттаде мегаргдолаш лаьрхIад уж деррига балхаш Iилман совето. Царна защита яьчул тIехьагIа Iилман цIераш яла тарлургда цу балхий авторашта.

Вайнаьха языкознанена къаьстта боккха лоархIам болаш балхаш да уж вай цIераш яьхараш, хIана аьлча шоай йоазув хьахинна дукха ха йоацача метташта белгала динза даргдоацаш хIама да цу меттай тайп-тайпара грамматически категореш, диалекташ, иштта кхыдараш Iомаделга.

Вайнаьха метта хинна ца Iеш, кхыча метташта а боккха лоархIам болаш болх ба къонача Iилмахочо М. Н. Чопанова язбаь «Нахски меттацара предложене эрготивни конструкци» яхар. Меттай Iилмаш Iомадеча дерригача дунен тIарча Iилмахошта а дуккхача хана денз дагадоахка дешаш да автора цу ший балха тIа гIеттадераш.

Иштта дуккхача лоархIамера да «Известеш» тIа арадаьнна кхыдола балхаш а. Iилман даькъе хинна ца Iеш, иштта боккха практически лоархIам болаш а ба К. З. Чокаева болх.

Кхы дIахо йодача хана а шоай Iилман балха тIехь дика кайила шун, аьнна, ловца боаккхаргба вай къонача Iилмахошта.

О. ФАРИЕВА.

Макмиллана долча бесса дувцац

АНГЛЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАЛ ШЕ ДОЛЧЧА ТАЙПАРА

ХIанз дукха ха йоаццаш консервативни парте членаш болча кхалнаьха собране ше къамаьл деш английски премьер-министра Макмиллана дIадувца дезаш лаьрхIад англичаний вахара хьала боарамах шийна зеденнараш. Цо чIоагтIа хестадеш дийцар консервативни правительствана «социальни карагIдаьннараш». Тоалуш латтача Англера дIаяьннай къел, хаьдда кхайкадир премьера. ХIанз правительствана дагадоаллар алхха... «паргIатон тIара хьайоагIа проблемаш къоастаелга да».

Цо аьннача тайпара да шоана хозар. Иштта аьлар цо: паргIатон тIара хьайоагIа проблемаш! Селла хьакхашта ше кхайкаяь тезис чIоагIъяра укхаза массехк бакъдар-м муххама а доаладе дезар мистера Макмиллана. Цхьабакъда британски премьеро сухал бир кхыча, гIидгIилгаш кIезигагIа доахача дешага валара. ХIана аьлча бакъадараша яхар кхыча бесса да. Мехкарча бахархоех ондача даькъа чIоагтIа хьалхашка увтташ йола проблемаш паргIато совъяларах увтташ яц. Нийсса кхыча бесса да из. ХIаьта из массарел дикагIа Макмиллана а хов.

Социальни контрасташ (вIаши тара ца хилар) геттара чIоагIа йолаш мохк ба Англи. Iалаьмате йоккхийча сепаратораша санна вIоахели къели вIашагIкъестаю экономика капиталистически укладо, капиталистически социальни правопорядка. Эшар а ца эшар а шортта долаш йолча гIордаьннача вIоахалийца цхьана мехка чухь бIаргагуш я Iалаьмате йоккха къел а. «Хьал-торо дIахо а совъяккхара» программаца Iаьдала керте эттача консерватораша геттара сиха дицдалийтар шоаш дергда яхаш дийцараш. ХIаьта укх тIеххьара хана, алапеш «гIора далийтара» политика чакх а йоахаш, къахьегамхой вахара хьал-торонна чIоагтIа тIагIерташ а я правительство. Алапеш 2,5 процентал лакх ца далийтара ца деш цхьаккха хIама а дитадац. Кхы тIехдала йиш йоацаш, правительствас оттабаь эггара лакхара боарам из ба.

Нагахьа санна алапеш лоаме тIа гIолла халла гIабоахаш урагIа ухе, хIамай маьхаш эггара сихагIа лелача лифтаца урагIа ух, йоах англичанаша. Англичаний кисашта къаьстта чIоагIа Iаткъ хIара денна эшаш йолча хIамашта, кхачан продукташта маьхаш тIадеттадалар. Цхьан шера (1961-ча шера май беттагара денз 1962-ча шера май беттага кхаччалца йолча юкъагIа) шоззанел а дукхагIа езъеннай коартолаш. Алхха цхьан май бетта а 15—20 процент тIаккхийттад центральни лондонски рынке дулха маьхаш. ХIаьта центральни рынок — из я беррига мехка маьхаш увттадеш йола моттиг.

Вайна гучча тайпара, маьхаш тIадетталулга дийхка дац. Даарга-дувхарга дIадодар хадданза сов а доаккхаш тIадетталу уж. Нагахьа санна официальни хьакхайкадеча хIамаех теше, соахка январь бетта денз 6 процент совгIа дезденнад Англе, деррига хьайица аьлча, вахарга дIадодар. Рекламий щиташи правительственни декларацеши (ужаш а вожаш а дукхагIча хана цаIаш да) хIанз а англичанаш тешабе гIерт, шоай а цунах са а ца кхувш, «хIанз санна дика цIаккха а даьхадац шо», яхаш. ХIаьта боккъал дар аьлча, царех дуккхабараш—къаьстта а къабенна кIалбисараш, инвалидаш, пенсионераш — хIара денна маькха чIегилг дагаялла езача хьала тIа ба. Эшараш геттара дукха долаш бах миллионаш англичанаш — иштта я Одри Гарвея, Фабиански обществас хIанз дукха ха йоаццаш кепа теха араяьккхача брошюра автора вывод. Кхоачам хиллал баа кхача ца хилар бахьан долаш хиннача лазарашта дарбаш дайташ дола бераш дунен шоллагIа тIом хьалехьа хинначарел шозза дукхагIа да алхха цхьан Лондоне а, яхаш тешал ду Гарвея. Дувца а сенна дувц из, долаш дараш-м гIанкара воаккхаш да!

Къабенна кIалбисачеи паччахьалкхенгара гIо ийдеш болчеи нахагара хьал миштад, къахьегама министерства тIадилларах, бокъонца дайза а дайза, «Нью стейтсмен» яхача журнала тIа статья араяьккхай Питер Таундсенда. «Къе ала йиш йолаш» 6 миллион гаргга саг вах Англе, аьнна вывод ю цо цу статья тIа. Иштта из уйла кхайкаю из гIулакх Iомадеш дуккха ха а яьккха, цунах шийна гучадаьннарий ларда тIа «сагIадехаргий хьала тIа дIатIакхача геттара гарга болаш» 6 миллионагара 8 миллионага кхоачаш англичанаш бах, аьнна вывод яьча экономика Лондонски школа профессора Ричард Титмуса а. Паччахьалкхенгара гIо делга оалаш дола гIулакх ца дича Iаьдалаш ца а доалаш, селла къе бах уж. Къаьстта цу гIулакха йолча къаман управлене леладеча гIо дара система, ше мадарра аьлча, вIашагIделла, законехь дерзадаь дола сагIадехаргал да.

Малав гIо кхача бокъо йолаш вар? ЧIоагтIа торонах беха къехой ба. Списка тIа ше дIаязвайтара сага сий лохдеш болча «къе хилара тохкамах» чакхвала везаш ва саг. Цу тIа а чиновникаша бокъонца лоткъамаш ийду цу сага сагIа деха бокъо йий яхача деша дух тIа бовла а гIерташ. Цудухьа тамаш е езаш а дац, цу эзди йоацача процедурах чакхвоалачул а официальни луча сагIийга кулг кховдадечул а дикагIа из ца а деш Iер хетараш дукха ба. Керттерча даькъа уж ба пенсионераши къабенна кIалбиса нахи. Иштарча наьха вахара боарамах эздел а лаьца «низткъа ваха йиш йола боарам» оал кепа йоазон тIа. Нагахьа санна хIаман цIи ше маярра йоаккхаш хилча, из сагIадехаргий боарам ба. Квалификаци йоацаш волча болхлочун алапех диълагIча даькъал тIехдалац, дукхагIча хьале, цар пенси. Квартирах боаккха мах дIатаккхал хилац бIарччача а бетта доагIа пенси. Чуваха тхов-кIийле хилара дош — из дош-м вешта а эггара низткъалагIча дешаех дош да Англе — чIоагIа бIарза духьал дувл пенсионерашта. ЦIеной кхоачамбоацаш, къе нах геттара хала бахаш хиларах долча хоамех хьалдиза да английски газеташ.

Нах баха пайдан яц аьннача трущобашка бах Англеи Уэльсеи 700 эзар дезал. 150 эзар гаргга саг хала а гот та а фургонашка боахк. Лондонски графства Совето тIахьожам лелабеча районе 300 эзар саг ва «цивилизованни обществана эхь долча хьала тIа вахаш», яхаш язду «Ивнинг стандарда».

«Лоуренс энд Уишарт» яхача издательствас арадаьккхача книжка тIа экономиста Этрин Худа белгалдоах, мехкарча пенсионни Iалашвара системо эггара чухнахьарча боарамах а вахара эшачунца Iалашбац къахьегамхой, яхаш. «5,3 миллион пенсионерех цу гIийлача пенсел совнагIа кхы тIадоагIаш хIама доаца цхьа миллион совгIа пенсионераш, шоашта моцалла кIалхарабовлар духьа гIо дехаш паччахьалкхен гIодара Къаман управленега кхайкар» вIалла тамашъе езаш а дац, яхаш, язду К. Худа. Цу книжка чулоацам башха а боашхаш, электропромышленноста предприятешкарча болхлой профсоюза органа «Электрона» язду «лохехьарча моттига» кхерий тIа кхера ца буташ цIенбаь бохабу «долла хIама а шортта долаш йолча паччахьалкхенах бола фаьлг».

ХIаа, даьсса дош мара доацача декларацел дуккха а чIоагIагIа тешаву цифрашеи бакъдарашеи. Официальни долча хоамаш тIара хьайица цифраш ювцача хана дагакхаба деза цар хьахьокхар дуккхача даькъе бокъонца долаш дола хьал ца хилар. Буржуазни статистикана, ховш махиллара, пайдана дац деррига бакъдар дIадувцар, хьал хоздар духьа каст-каста «деррига чулоацам», «юкъера цифраш» ювц статистико. Цхьа бахьан а доацаш, ара гIолла хьахинна хIама дац хIанз дукха ха йоаццаш хиннача Британски социалистически ассоциаце конференце хьакхайкадаь «къахьегама министерства бюджетни тохкамашка кхоачамболлаш хьахьекхабац къенах» яха шек хилар.

Буа кхача тохкача комиссес юкъара хоамаш мара цIаккха а дахац кепа йоазон тIа ара. Гуча да, цу хоамех хьаха йиш яц къахьегамхоша кхачанна бокъонца мишта хьег. Общинай палате ше къамаьл деча хана лейбориста Саймондса аьлар, дукха моттигаш я пенси мара кхы тIадоагIаш хIама доацача къаьнача маро сесаго шоай кхачанга дохийтар, дика хIама диаь визаьчул тIехьагIа министра озача гIаьленга додачул кIезигагIа долаш, аьнна. Министерски гIаьле а, вIаьхийча сага лукулловски кхоачамаш а, къеча сага миска даар а вIашагIа а детташ, иштта хьадеш хургда-кх англичанина» «юкъера статистически» диза истол.

Доллача хIаманна паргIата хилара хьакъехьара фаьлг харц болга эггара дикагIа тешаву английски къахьегамхоша правительства политикана еш йола духьаленаш дегIаахаро. ТIехьтIехьа чIоагIагIа гIар ювл, мистер Макмиллан санна а ца хьежаш, хьала кхыча бесса барахьежарий. Уж миллионаш ба. Гой ераш да английски газеташ тIара оаха хьайица забастовкай хьакъехьара цхьаццадола хоамаш.

...Криклвуда (къилбаседа-малхбоален Англи) гараже забастовка яьй автобусни транспорта болхлоша. Къахьегама хьалаш хала хилара духьал баьннаб уж.

...Баьча балхага хьежжа луча алапей боарамаш чухнахьа дахара арматурщикаш духьал балар хьал а лоацаш, болх ца беш сайцаб «Ассошиэйтед электрикал индастрис» яхача заводера эзараш машиностроителаш.

...Хьийгача къих алапеш кIезига телара духьал забастовка кхайкаяьй Ньюкасл-апон — Тайн яхача городерча 600 докерон порташкарча болхлошеи.

...Эзараш демонстранташа—кIадаш деча болхлоша хьалийзар хIанз дукха ха йоаццаш Лондона центральни улицаш. Вахара а къахьегама а хьалаш талхара духьал, бе болх ца хилара духьал отта, аьнна, уж баьхкабар Ланкашира ткъеста городера. Ланкашира кIадаш деча 180 эзар болхлочо кулгаш яздаь петици дIаелар демонстранташа парламентага ювцийта.

ЧIоагIа белгала хилар цхьаькха а: поездашца, метроца, автобусашца дIа-хьа вахара маьхаш барайтта процент тIатохаш йола решени духхьала цу дийнахьа тIаийцар правительствас. Лондоне хьабоагIача наькъа дахачул дукхагIа ахча дахар демонстрантий юха цIа болхача наькъа.

1961-ча шера Англе 2700 забастовка хиннай. Царца дакъа лоацаш 779 эзар болхло хиннав. Къахьегама министра Хэйра общинай палате дIакхайкадир уж забастовкаш бахьанце 3 миллион балха ди зехьа дайнад, аьнна. Алапеш тIатохилга дIадехаш йиъ миллион гаргга болхло ва мехка чухь. «ХIаьта уж шоашта ак аьнна жоп даларах кхоачам бергболаш а бац», — яхаш язду «Дейли телеграф» яхача газето.

ТIера ца йоаллаш алапеш тIа ца кхетийтара никъ лелабеш йола правительство тIехь-тIехьа низ болашагIа хула болхлоша дIадехараш юкъ юкъе тIа ца ийцача ялац. Почташкарча гIулакхерча 186 эзар сага алапеш 4 процент тIатохара хьакъехьа решени яьй укх деношка арбитражни судо. «Алапей даькъерча правительственни политикана кхы цIаькха а кхийтта низ бола хIама я из», — ишта йоах цу решенех «Таймс» яхача газето.

Английски кепа йоазонаш тIара хьайицача цу ерригача цифрашеи бакъдарашеи цIендаь харцду, доллача хIаманна а паргIато йолаш паччахьалкхе я Англи, яхаш дувца эхь доаца хабараш. Долчун тIара а ца дуллаш, белгала доацачунга а хьежаш мистера Макмиллана диллача хозача суртал эргаш да Англера бокъонца долаш дараш.

Ю. ПОНОМАРЕВ.

Баьца даараштеи сомаштеи мах чухнахьа баккхар

Республике баьца дааращи сомаши цхьатарра кхачаш латташ хиларца дувзаденна цар маьхаш чухнахьа даха приказ деннад Нохч-ГIалгIай АССР торговле министерства. Паччахьалкхен тикашка дохкаш дола стандартни баьца даарийи сомийи 26 июле денз яр мах ба: помидорий — 15 кеп.; кердача нарсий — 10 кеп.; баклажаний — 30 кеп.; дикагIа болча хьачий — 15 кеп.; бешарча алычай—20 кеп.; хьуна хьачий — 10 кеп.; хьалха кхачача цхьоалагIча сортах болча Iажий — 30 кеп.; шоллагIча сортах болчар — 24 кеп.; ЦхьоалагIча сортах болча кхорий— 40 кеп.; шоллагIча сортах болчар — 32 кепиг килограммах долаш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«ВорхI вешийна ворхI нускал».**

Долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Шоладаьчар аьрдагIал».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Вахаре йола путевка».**

Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«Дега уйлаш».**

Долалу: 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«Саг-амфиби»** 9 сахьат даьлча.

«ВорхI вешийна ворхI нускал».

Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

30 июле денз — **«КIаьнк са ва».**

«1943 шера йIаьха бийса».

Город Грозне, Красни Фронтовикий улицагIа 5, кв. 33 вахаш волча гражданина Деникин Виктор Михайловича суде деннад гор. Грозне, Маяковске улицагIа, 158 яхача гражданкацара Надежда Александровна Бородинайцара ше къастарах дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора вам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Револоце проспект, 30/3.
Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05096. Заказ № 4035.